

СЛОВО

Без мови немає нації

slovo.prosvita.com.ua

ч. 12 (285)
24–30 березня
2005 р.

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Фото Романи Кобальчинської

У народі вважають, що 22 березня розпочинається справжня весна. У день весняного рівнодення матері випікали із тіста 40 “жайворонків” і давали їх дітям. А ті підкидали їх якомога вище, щоб сонцю й весні було видно, і закликали птахів повертатися додому. А ще цього дня годилося топтати ряс, приказуючи: “Топчу, топчу ряс, Бог здоров’я дасть”.

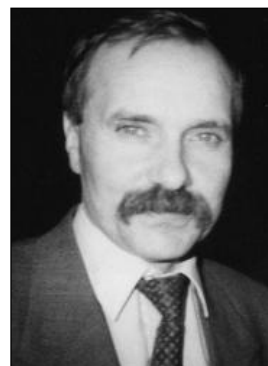
Зеленого Вам рясту, буйних трав і високого сонця, дорогі читачі!

Ліна КОСТЕНКО: «ЕНЕРГЕТИКА, ЯКУ МЕНІ — ЧИ ВІД РОДУ, ЧИ ВІД НАРОДУ ДАНО, — ДОЗВОЛЯЄ МЕНІ ПРОЙТИ ЩЕ Й ЦЕЙ ЕТАП»

Стор. 8–9

Іван ЗАЄЦЬ:

Нам і всім іншим національно-демократичним партіям треба було саморозпуститися й пристати до партії з ліберальною ідеологією. На наш погляд, це вкрай недемократичний і неефективний спосіб вирішення актуальних проблем консолідації патріотичних сил. Адже пе-

ред українським суспільством сьогодні стоїть проблема створення справді нової політичної системи, до того ж — повноструктурної.

стор. 3

СВІТОГЛЯД І ЕНЕРГІЯ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ

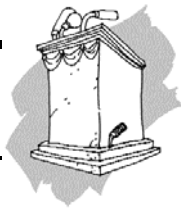
Стор. 13

«ЖНИЦЯ» Миколи ПИМОНЕНКА

Стор. 14

СУТІНКИ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

Звичайна трагедія "післяпо-маранчевих" буднів і ще один привід для розчарування новою владою: єдина українськомовна газета в Криму — "Кримська світлиця" — ось-ось припинить своє існування.

Газета, що послідовно відстоює на півострові українську ідею, муляла очі попереднім керівникам, бо підтримувала колишню опозицію. І, як більшість опозиційних видань, сподівалася: ставши владою, опозиція принаймні не відмахуватиметься від тих, що не були "коліщатками й гвинтиками" державної машини з дезінформації про помаранчевих лідерів. Сподівання не виправдалися: попередній владі "Кримська світлиця" була непотрібною з відомим міркувань, новій — не до сентиментів на тему самотнього українського видання у російськомовному кримському морі, скільки б не лунали розпачливі виступи прихильників "Кримської світлиці" про те, що її закриття на тлі перемоги команди українських патріотів, м'яко кажучи, не надто патріотичне... І це в автономії, де статус державної мови суто номінальний, а колір регіону визначається як біло-блакитний зовсім не тому, що сині морські хвилі мають білу піну.

Віктор Качула, головний редактор "Кримської світлиці", розповідає, що звертався з листом до віце-прем'єра з гуманітарних питань Миколи Томенка із проханням про державну допомогу газеті. Відповіді чекав довго, а не отримавши, зателефонував до офісу Миколи Томенка.

— Молодий чоловік повідомив, що листа отримали, Томенко сказав, що немає законних підстав у наданні нам державних коштів.

Минулого року ми з великими труднощами отримали незначні гроші від держави — на папір і поліграфічні послуги. Про оплату роботи працівників не йшлося. На практиці це означає, що зарплатні вони не бачили з листопада минулого року.

З іншого боку, від віце-прем'єра після його гучних заяв про роздержавлення преси інших відповідей на подібні прохання сподіватися важко. Бо й справді — в якій розвиненій демократії існує така архаїка, як державні газети? Спробуй розкажи про таке явище західним колегам, ті довго розпитуватимуть, що воно таке і навіщо взагалі існує. Але, як не крути, саме зараз Україні мали б бути потрібними нечисленні українськомовні газети в російськомовних регіонах. Тим часом механізму роздержавлення державних ЗМІ немає, а перші втрати вже є. Микола Томенко, до речі, в часи свого головування парламентським Комітетом із питань свободи слова та інформації переймався, було, незавидною долею нечисленної української періодики. В інтерв'ю авторів цих рядків нарікав, що її набагато менше, ніж різноманітної російськомовної. Що засилля російськомовної періодики в Україні йде врозріз із національними інтересами. І що давно варто б навести в цій галузі лад. Чи то пам'ять у Миколи Володимировича стала дівоною, чи ще просто руки до всього не дійшли.

• Людмила ПУСТЕЛЬНИК,
журнал "Україна"

ВІЗИТ

Президенти України й Росії Віктор Ющенко та Володимир Путін під час переговорів у Києві 19 березня домовилися розробити й затвердити план реалізації стратегічних двосторонніх завдань на 2005 рік. Лідери сусідніх країн обговорили питання дислокації Чорноморського флоту РФ на території України, а також спільні енергетичні проекти, зокрема щодо участі Росії в будівництві міжнародного газотранспортного консорціуму, що транспортуватиме російський газ у Європу через територію України. Також на зустрічі йшлося про делімітацію й демаркацію існуючих кордонів між державами. Саме це питання виявилось найскладнішим, адже не досягнуто спільних позицій щодо Азовського моря й Керченської протоки. Крім того, обговорювалося й врегулювання Придністровського конфлікту.

Віктор Ющенко заявив, що основною темою переговорів були торговельно-економічні відносини між країнами. Український Президент переконаний: єдиним способом вирішити цю проблему є створення зони вільної торгівлі. У цьому контексті на переговорах обговорю-

валося питання спрощення процедури перетину кордону, а також процедури отримання громадянства. "З усіх практичних питань ми домови-

лодимир Путін висловив зацікавленість Росії у залученні західних партнерів до створення міжнародного газотранспортного консорціуму.

ПУТІН І ЮЩЕНКО — СТРАТЕГІЧНІ ПАРТНЕ-

лися дати конкретні доручення урядом", — повідомив пан Ющенко.

У свою чергу, президент Росії Во-

лодимир Путін висловив зацікавленість Росії у залученні західних партнерів до створення міжнародного газотранспортного консорціуму.

Президенти домовилися, що до Москви відправляться міністр енергетики України Іван Плачков і голова НАК "Нафтогаз України" Олексій Івченко, які "проведуть переговори та увійдуть у матеріали, напрацьовані раніше, цього буде досить, щоб запустити проект". Українська сторона запропонувала Президентові Росії присвятити 2005 рік розв'язанню проблеми українсько-російського кордону, повідомив Президент України Віктор Ющенко. "Ми запропонували ро-

РЕПОРТАЖ НА ТЕМУ

Біля палацу Президента, як і тиждень тому, людно. Грає оркестр, розвиваються не по-весняному холодним вітром синьо-жовті прапори і плакати: "Студенти з ректором єдині", "Мельник — наша опора", "Наш ректор — Мельник", "Ми впевнено захищаємо ректора Мельника", "Вінницька область, м. Бар. Кухарчук — ганьба", "Рятуй Динамо", "12" (мається на увазі 12-ий гравець, себто вболівальник. Переходим і присутнім роздають листівки з закликом "Україно! Динамо" під загрозою). Ще здалеку чути дудіння, відлуння гасел "Президента до студентів", "Разом нас багато, Мельника — не знати", "Врятуйте Динамо". Таким видалося 21 березня для Віктора Андрійовича Ющенка. Вкотре десятки пікетувальників зібралися шукати правди у Президента.

"Біля палацу Президента ми чи не з сьомої години ранку. Приїхали з міста Ірпеня, навчаємося у НАД-ПСУ. Нашого ректора Мельника Петра Володимировича хочуть знати з цієї посади. Ми з таким рішенням не погоджуємося", — пояснюють свою присутність тут сту-

РОЗСУДИТЬ, ПАНЕ ПРЕЗИДЕН-

денти. "Вас змушували їхати до Києва?" — питаю. "Ні, ми приїхали за власним бажанням". — "А хто виділив кошти на дорогу?" — "Профком академії, студентський парламент". — "Доки стоятимете?" — "Ні, якщо буде потрібно. У Києві стоимемо до перемоги!"

"Ми з Чернігівської області, Ічнянського району від коаліції "Сила народу". Приїхали до Києва, бо не задоволені роботою новопризначеного губернатора В. Атрошенка. Він затримує документи на нашого кандидата В. Ф. Карпенку і збирає документи на свою людину — В. О. Мельника. Щоправда, сам губернатор запевняє, що документи відіслані. В. О. Мельник навіть не проживає у нашій області, а пані Карпенко — голова селищної ради, прекрасний організатор. Невже ж всі 87 % голосів (а стільки проголосувало за Віктора Ющенка) були марними?"

"Ми приїхали з міста Бар Вінницької області. Не влаштовує нас новопризначений мер міста Кухарчук". — "Чому?" — "Тому, що ця людина заплямувала себе. Сьогодні

він перефарбувався, але тільки для того, щоб одержати посаду. До того ж він пенсіонер. Треба дати дорогу молоді — розумній, толерантній".

"Ми тут від імені мешканців Фастівщини, адже майже весь Фастівський район проголосував за Віктора Андрійовича — 86 %. Хочемо розповісти Президенту про ситуацію з обранням голови фастівської РДА. Ми обстоюємо кандидатуру Зеленька Івана Дмитровича і просимо прийняти відповідне рішення. Цю людину необґрунтовано звинувачують у кримінальному злочині, хоча Верховний Суд виправдав його. Ось рішення. Нам нав'язують свою кандидатуру — Хрищенюка. Ми проводили мітинги, і сьогодні у Фастові біля будинку РДА голодують". — "Президент підходив?" — "Віктор Ющенко обіцяв прислати представника комісії".

"Ми вимагаємо відставки Олексія Данилова — голови облдержадміністрації Луганщини, бо своїм коріннями він іде в кримінал". — "Ви маєте альтернативну кандидатуру?" — "У нас в області

багато порядних людей, які б могли обійняти цю посаду".

Хлопці з символікою "Динамо": "Ми, активісти фан-клубу "Динамо", прийшли просити Президента не залишитися осторонь ситуації навколо футбольного клубу, хочемо, щоб він приїхав на базу, подивився, в якому стані перебуває клуб сьогодні, і порівняв. Ми також просимо Президента втрутитися у ситуацію з Олегом Блохіним, підтримати національну збірну України, прийти на матч із Данією".

Як бачимо, прохання мітингоючих — різні, об'єднує їх те, що всі вони прийшли до Президента як до останньої надії. Звісно, то не справа Президента — вирішувати висловлені прохання, але, можливо, саме увага до цих прохань стане для багатьох куди важливішою за підвищення пенсії і зарплат, утвердження іміджу України в Європі, бо тільки така увага зможе показати народові, наскільки влада повернулася до нього обличчям, наскільки не байдужі владі його біль і страждання.

• Ольга СКРИПІНА

СВІТ І МИ

Минає два роки від початку антиіракської воєнної кампанії Сполучених Штатів, що стартувала бомбардуваннями Багдада під час операції "Шок і жах". Попри неочікуваний масовий опір населення ("терористів" або ж "екстремістів" — в інших інтерпретаціях), не дивлячись на те, що привід вторгнення американської армії, тобто виробництво іраком зброї масового знищення, ніяк не підтвердився, — авторитарний режим Саддама Хусейна повалено. Іракський народ одержав можливості демократичного розвитку. Хоча консервативний ісламський світогляд, що витворив модель закритого суспільства, сьогодні і в найближчій перспективі, мабуть, не дуже потребує західно-цивілізаційної демократії. Разом із тим іракське населення чітко розуміє, що країна фактично окупована чужою армією, чужою моделлю суспільного розвитку й принципами державного управління. Усвідомлює воно й чужі економічні інтереси щодо іракської нафти тощо... Здавалося, після перших демократичних виборів в Іраку в січні цього року, коли сформується власний національний уряд, народ по-

ЧИ ВІДБУДЕТЬСЯ ДЕМОКРАТИЧНИЙ ІРАК?

легшено зітхне й порине в щоденну відбудову країни. Однак кількість терористичних актів проти коаліційних сил не зменшується. Їхні втрати на сьогодні складають близько 1700 (із них десь 1500 американців) загиблих і понад 11 тисяч поранених. У свою чергу, жертви з іракського боку обчислюються досить умовно: до 18 тисяч загиблих. Активність різних ісламістських терористичних організацій у країні зростає. Після серії потужних вибухів у багдадському аеропорту минулого тижня стало очевидним, що конфлікт далекий від розв'язки. Зрозуміло й те, що Ірак став тренувальною базою багатьох терористичних угруповань. Тим часом, країн-союзників, чії війська перебувають в Іраку, стає все менше. Своїх військових з Іраку вже вивели 8 країн: Іспанія, Португалія, Таїланд, Нова Зеландія, Філіппіни тощо.

Україна заявила про своє рішення прагнення вивести з Іраку миротворчий контингент (7 окрема механізована бригада Збройних

Сил України) після вибуху боєприпасів 9 січня цього року біля Ес-Сувейри, коли загинуло 8 наших миротворців і ще 6 поранено. Президент Кучма тоді доручив міністрові оборони Кузьмуку такі вивести війська з Іраку, а Верховна Рада 11 січня у своїй постанові повторно запропонувала Президенту зробити це негайно. Віктор Ющенко під час передвиборчої кампанії теж заявив, що підтримує таке рішення. Свою обіцянку новий Президент виконав. Нова РНБО на початку березня цього року вирішила вивести наші війська в три етапи. Перший етап уже проведено. 15 березня з Іраку повернулося 137 українських військовослужбовців. Нещодавно міністр оборони Анатолій Гриценко заявив, що Міністерство готується до другого етапу, яким заплановано вивести ще 550 військовослужбовців до 15 травня. Міністр зазначив, що потім в Іраку діятиме тактична група (до 900 військовослужбовців), і незабаром відбудеться її

ротація. На підготовку цієї групи, яка переважно займатиметься навчанням іракських військовослужбовців, вже витрачено 22 млн. грн. Остаточний термін виведення українських військ ще не визначено, хоча попередньо називався граничний термін — 15 жовтня цього року. "Це залежатиме від ситуації в країні", заявив пан Гриценко. Тим часом 28—30 березня ситуація в Іраку вивчатиме державна делегація України.

Нагадаємо, що наш контингент в Іраку перебуває з 11 серпня 2003 року, відповідно до указу Президента Кучми від 2 червня, постанови Кабміну від 4 червня й рішення Верховної Ради від 5 червня 2003 року. 7 окрема механізована бригада ЗС України входить до складу багатонаціональної дивізії (Центральної Південної) під загальним керівництвом ЗС Республіки Польща. (До речі, керівництво Польщі заявило, що до кінця року також планує вивести свої війська з Іраку.) За час бойових дій близько 1600 українських військовослужбовців брали участь в антиіракській кампанії. Загибло 18 українців.

• Олександр СОЛОНЕЦЬ

— Іване Олександровичу, на Вашу думку, яка основна причина того, що УНП не влилася в партію “Народний Союз Наша Україна”?

— Ми зберегли свій існуючий статус, зберегли партію. Загалом є кілька причин. Створена під президентські вибори 2004 року коаліція “Сила народу” забезпечила перемогу Віктора Ющенка, і ядром цієї коаліції був блок патріотичних сил “Наша Україна”. По суті, цей виборчий проект завершився перемогою представника патріотичних сил. Постало питання: яким чином реалізувати перемогу Віктора Ющенка для справжнього суспільного поступу, як забезпечити втілення виборчої програми Ющенка? Для цього потрібно, крім іншого, перемогти на виборах 2006 року. А вибори на партійній основі вимагають реформатування існуючих політичних сил, насамперед, блоку “Наша Україна”, і створення нового політичного проекту. Проглядалися два варіанти реформатування: створити одну або ж дві партії шляхом об’єднання партій близького ідеологічного спектра. Потім уже шукати ширшої коаліції з іншими політичними силами — з БЮТ тощо. З мого політичного досвіду зрозумілим і найоптимальнішим є створення на базі виборчого блоку “Наша Україна” саме двох партій: навколо ліберальної ідеології та ідеології національної демократії, національного консерватизму. А вже представників інших ідеологій, як-от соціал-демократичної, практично не було в блоці. На жаль, ця позиція не перемогла, й була запропонована модель створення однієї партії на базі блоку.

— Хто найбільше любив створення єдиної партії? Безсмертний?

— Усі розглядали таку можливість, але пропонували різні механізми. УНП пропонувала будувати партію знизу догори, тобто через об’єднання існуючих політичних партій. Тільки так можна було зберегти діючі структури й вийти на чітку ідеологію єдиної партії. З іншого боку, позапартійна група політиків із “Нашої України” наполягала на розпуску всіх існуючих партій і творенні нової шляхом подання індивідуальної заяви. Така пропозиція є класичним механізмом створення партії згори, що криє в собі багато небезпек. Такий механізм не дає відповіді на питання про ідеологію партії, а також не створює ефективних перешкод для наповнення партії політичними пристосуванцями. Нам і всім іншим національно-демократичним партіям треба було саморозпуститися й пристати до партії з ліберальною ідеологією. На наш погляд, це вкрай недемократичний і неефективний спосіб вирішення актуальних проблем консолідації патріотичних сил. А вже перед українським суспільством сьогодні стоїть проблема створення справді нової політичної системи, до того ж — повноструктурної. Забезпечення повноструктурності політичної системи потребує існування потужних партій трьох основних ідеологічних спрямувань: національної демократії, лібералізму й соціал-демократії. Якщо говорити про спектр партій націонал-демократії, то тут справи найкращі: маємо емку і стабільну електоральну нішу (до 35% виборців), дві яскраві партії-виразники цієї ідеології (УНП, НРУ) та багато маленьких партій. Гірші справи з партіями, які сповідають ліберальну ідеологію. Найбільш відома — ПРП, але вона навряд чи могла б самостійно реалізувати цю ідеологію в державному управлінні. Тому існує нагальна потреба в посиленні партій ліберального спрямування. І дуже погана справа з виразниками соціал-демократії. Комуністи не сприймають української державності, в них спотворене розуміння

соціальних процесів. Соціалісти відійшли від комуністів, але не стали соціал-демократами в європейському розумінні цього слова, в них специфічне розуміння приватної власності, зокрема й на землі... Тому перед суспільством і Президентом стоїть завдання забезпечити повноструктурність політичної системи шляхом розбудови міцних партій народного типу в цих трьох нішах. Натомість, якщо б УНП пристала на пропозицію влитися в нову партію, то це привело б до зникнення в політичному просторі національно-демократичної ідеології, до повної руйнації на правому крилі цієї електоральної ніші. А життя пустот не терпить. Тому на цьому фланзі розпочалася б жорстка боротьба за виборця з боку маргінальних утворень на зразок НРУ за єдність.

До того ж український народ в умовах тривалої відсутності влас-

ний, що час мине, і всі переконаються, що природа парламентських виборів інша, ніж природа президентських виборів. Тут не може бути такої персоніфікації виборчого процесу, як при виборах Президента. На мою думку, визначений формат виборів побачимо не раніше, ніж за півроку. І якщо УНП посилюватиме свої позиції, то ми будемо бажаними партнерами для будь-якої виборчої коаліції. Нині я б не ставив так гостро питання про формат участі патріотичних сил у виборах 2006 року, а більше працював би над ефективною співпрацею між УНП, “Народним Союзом Нашою Україною”, БЮТ та іншими партіями, щоб забезпечити належну підтримку ініціатив Президента й уряду в парламенті та поза ним. Якщо ж говорити про перспективу реформатування політичного блоку Віктора Ющенка, то бачу створення двох

Якщо б УНП пристала на пропозицію влитися в нову партію, то це привело б до зникнення в політичному просторі національно-демократичної ідеології, до повної руйнації на правому крилі цієї електоральної ніші. А життя пустот не терпить. Тому на цьому фланзі розпочалася б жорстка боротьба за виборця з боку маргінальних утворень на зразок НРУ за єдність.

рив у режимі ситуативної більшості, хоча це не кращий варіант для підтримки програми Президента.

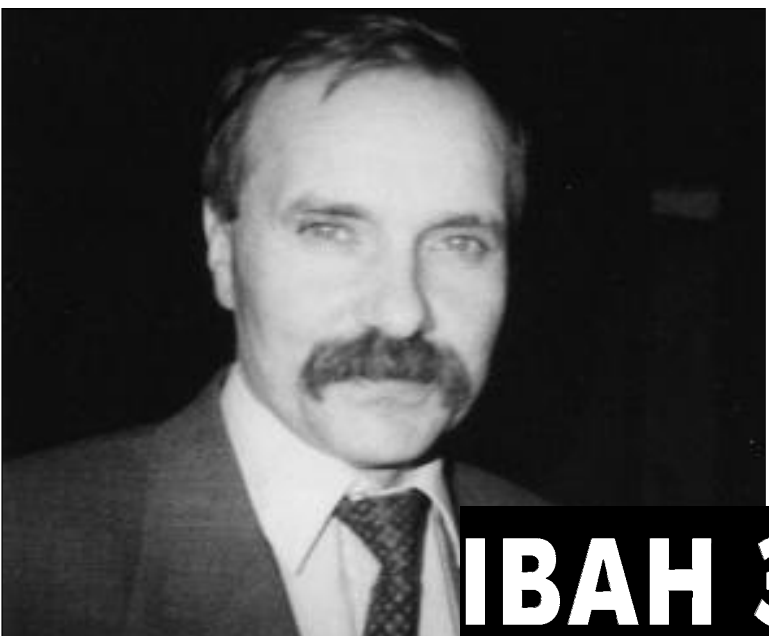
— Іване Олександровичу, створення окремої фракції Української народної партії у Верховній Раді — це увиразнення серйозних розбіжностей між колишніми членами блоку “Наша Україна” чи тактичний політичний хід, аби здобути додаткові бали під вибори?

— Якщо ми зберегли партію, то зобов’язані були створити і фракцію. Ми не хочемо, щоб була зруйнована електоральна й політична ніша національної демократії. Давайте відверто говорити, що Україна без реалізації в державному урядуванні цієї ідеології не зможе забезпечити суспільного поступу. До створення фракції нас зобов’язує також статут партії, який забороняє членам УНП входити до фракцій інших партій. Фракція “Наша Україна” формувалася як репрезентант політичного блоку багатьох партій, але сьогодні вона перетворюється на фракцію однієї партії. З іншого боку, створення нашої фракції розширить можливості патріотичних сил у парламен-

та, яка чітко вказує, що державною мовою є українська мова. Питання мови — це питання консолідації української нації. Майдан, де були представники всіх регіонів і багатьох національностей, якраз засвідчив, що громадяни України не вимагають зміни конституційного статусу мов. Навпаки, патріотизм і почуття обов’язку перед державою і своїм народом після Помаранчевої революції значно зміцніли, особливо в молоді. Цим треба скористатися, аби ще більше об’єднати націю. Натомість мовну карту розігрують, щоб пограти на електоральних настроях на сході й розкрутити сепаратистські тенденції в державі.

— До речі, як Ви оцінюєте те, що уряд з подачі Адміністрації Президента вже опрацьовує передвиборний проект указу Президента про захист російської мови, який дозволяє використовувати російську мову в державних установах у так званих “місцях компактного проживання росіян”?

— Замість того, щоб подати законопроект про державний статус української мови, вся увага влади

ІВАН ЗАЄЦЬ: ПЕРСПЕКТИВА СТВОРЕННЯ ДВОХ ПАРТІЙ ЮЩЕНКА

Минулого тижня в парламенті таки утворилася нова фракція Української народної партії, що виокремилася з фракції “Наша Україна”. Таким чином, завершився серйозний етап структурування українського політикуму після появи партії “Народний Союз Наша Україна”. Наскільки послідовною та обґрунтованою є позиція керівництва УНП напередодні парламентських виборів 2006 року, ми обговорювали із заступником голови УНП Іваном Олександровичем ЗАЙЦЕМ. Окрім того, народний депутат висловив своє бачення наслідків візиту В. Путіна в Україну.

ної держави зберіг себе саме завдяки плеканню традиційних національних цінностей. Сьогодні нація теж бореться за свою ідентичність. Тому відмовитися від ідеології національної демократії наше суспільство не може. Отже, ми не могли втратити статус діючої партії, але й надалі підтримуватимемо Президента Віктора Ющенка в реалізації його програми.

— Наскільки реальною є те, що УНП увійде в коаліцію з єдиною партією Ющенка?

— Сьогодні складно говорити про формат виборчого блоку патріотичних сил на виборах 2006 року. Маємо багато поглядів. Президент поки що вважає, що коаліція має складатися з партій “Народний Союз Наша Україна”, БЮТ і Народної партії Литвина. Інші переконані, що патріотичним силам краще піти двома колонами: ядро першої колони мали б утворити партії Віктора Ющенка та Володимира Литвина, а другої — БЮТ і УНП та ще кілька партій. Партією “Народний Союз Наша Україна” нам, по суті, висунуто ультиматум: або йдуть самостійно, або руйнують свою партію і входять до нашої. Думаю, це — непродумана позиція. Переко-

партій на базі цього блоку: ліберального й націонал-демократичного спрямування. Поява партії “Народний Союз Наша Україна” — позитивне явище, адже об’єднує людей ліберального світогляду, які переважно були поза партіями. Хоча водночас вона не повинна створюватися методом адмінресурсу — через примушування членів інших партій масово переходити в нову структуру. Не можна також ховатися за абстрактною фразою, що партія сповідує “народну ідеологію” і є партією Майдану, як це заявив Роман Безсмертний. Майдан не інституціоналізувався в жодну структуру, як це мало місце з революцією кінця 80-их—початку 90-их років, що зродила Рух і цілу низку партій. Крім того, куди подіти роботу членів УНП, БЮТ, “Собору”, СПУ, яку вони здійснювали під час Помаранчевої революції.

— Чи може з’явитися пропрезидентська більшість у Верховній Раді?

— Особисто я вважаю, що чітко формалізована парламентська більшість потрібна, але не бачу цих прагнень із боку багатьох політичних сил. Швидше за все, Верховна Рада працюватиме до парламентських вибо-

рив: додатковий голос, здатність маневрування.

УНП боролася за знищення старого політичного режиму. Із перемогою Ющенка відчинилися двері до утвердження справжньої демократії, але ця благородна справа на цьому не закінчується. Найбільше нас турбує не те, що ми не одержали належної кількості посад в уряді, а те, що сьогодні у державному урядуванні використовується не національно-демократична ідеологія, а ліберальна ідеологія без будь-яких рамок. Можливо, на цьому етапі це найкращий вибір, адже ми жили в умовах авторитаризму, ініціативи людей притлумлювалися, і сьогодні є потреба дати громадянину більше свободи. Однак у тотальному пануванні ліберальної ідеології є велика небезпека. Така ідеологія обов’язково викине наперед гроші в усіх сферах суспільного життя й досить скоро почне руйнувати традиційні національні цінності, основу нації. Уже бачимо перші невітні наслідки мовного лібералізму на прикладі навіть наших міністрів чи губернаторів. На мою думку, тут перейдено всі межі, тому ця є десята стаття Конституції України,

говорить про те, що ідеологія безмежного лібералізму може породити багато нових проблем.

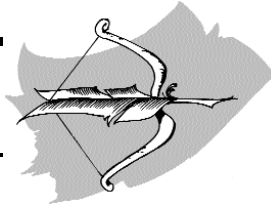
— Наскільки реально, що парламент 24 березня ухвалить зміни до бюджету, запропоновані урядом?

— Цілком реально, навіть тому, що перебуваємо в цейтноті. Закінчується перший квартал, починається другий, а це певні реперні точки в розвитку. Затягувати вирішення бюджетних проблем далі не можна.

— Як Ви оцінюєте наслідки візиту Путіна в Україну?

— На мою думку, це притирка української і російської влад. Грубі втручання російської влади й бізнесу в президентську виборчу кампанію в Україні дуже зіпсували атмосферу співробітництва двох країн. З іншого боку, Майдан змусив російські політичні сили переглянути своє ставлення до України. Сьогодні керівники Росії починають розуміти, що мають справу не тільки з іншою владою в Україні, але з іншим суспільством, які вимагають рівноправності у міждержавних стосунках. Також російська влада має рахуватися з тим, що наше суспільство висловилося за європейську інтеграцію України. Ця зустріч окреслила наміри сторін, викристалізувалися головні напрямки співпраці й проблемні питання. Російська політика щодо України стане прагматичнішою. Президент Росії висловився про розв’язання міждержавних проблем, зокрема територіального характеру. Можливо, вперше обговорювалися питання стратегічного характеру: питання перебування російського флоту в Україні, введення справжнього режиму кордонів, умови функціонування російського капіталу в Україні тощо. Але потрібно ще багато працювати для встановлення конструктивних взаємин між країнами.

● Олександр СОЛОНЕЦЬ

ХТО Є ХТО

Позиція, яку зайняла ієрархія й духівництво Української православної церкви Московського патріархату в ході виборів, чітко засвідчила, що ця церковна структура є інструментом впливу Кремля на українського обивателя.

Одним із найагресивніших представників ієрархії УПЦ МП став одеський митрополит Агатангел. Роль цього церковного сановника в суспільних процесах в Україні добре відома ще з часу його служіння на вінницькій кафедрі в 1980-их роках, коли він тісно співпрацював із компартійною владою. Завдяки підтримці цієї влади Агатангела було «протягнуто» до Верховної Ради, де він незмінно блокував за найреакційнішою частиною сумнозвісної «групи 239», пропагуючи її одверто антиукраїнські гасла. Саме Агатангел був одним із чільних організаторів церковного перевороту 1992 р., що спричинив розкол в українському православ'ї й захоплення Московським патріархатом домінуючих позицій в Україні.

Нині Московський патріархат відмовляється навіть розглядати питання про автокефалію Православної Церкви в Україні. Незмінність цієї позиції засвідчили і Архієрейський собор РПЦ 2000 р., перед проведенням якого саме митрополит Агатангел організував збір підписів під зверненням до Архієрейського собору в Москві вимогою навіть не обговорювати питання про автономію Православної Церкви в Україні. Підконтрольний Агатангелу Союз православних громадян м. Одеса звернувся тоді до собору з проханням «беззастережно проголосити, що єдність РПЦ — не питання для дискусії»; ця група вимагала ліквідувати автономію УПЦ і повернути їй статус екзархату РПЦ. Як бачимо, митрополит Агатангел виступає найголоснішим опонентом ідеї автономії та автокефалії УПЦ в Україні разом з архієпископом Іонафаном (Херсон) та єпископом Іполитом (Тульчин).

Митрополитові Агатангелові слід віддати належне в послідовності його великодержавницьких позицій. Це засвідчила, зокрема, доповідь, виголошена ним на «Всемирном русском народном соборі», присвяченому темі «Росія і православний світ» (Москва, лютий 2004 р.).

До розгляду цієї доповіді нас спонукає те, що, по-перше, митрополит Агатангел (Саввін) очолює одну з найбільших в Україні єпархій, чинить у ній значний вплив не лише на церковне, а й громадське життя; по-друге, він є членом Священного

доцтво істини, а історична місія Росії — бути православною державою». А звідси головне завдання Росії — не лише перед православним світом, а й перед усім людством — полягає в свідченні істини й стоянні в ній. Проте встановлення таких взаємозв'язків лише зовні претендує на логічність, а насправді — спекуляція. Чи вичерпується історична місія Росії тим, щоб «бути православною державою»?

У такому ж спекулятивному дусі побудовано й інший фрагмент доповіді: «Істинними цілями христонависників є: зруйнування християнського світу з його духовними цінностями й традиціями; всезагальна комп'ютеризація й створення всесвітнього мереже-

ТРЕТІЙ РИМ КОМУНІСТИЧНОГО МИТРОПОЛИТА

вого суспільства; побудова богоборчого Нового Світового Порядку — царства Антихриста...»

Швидше за все тут ідеться про виділення головного ворога — христонависників і головних небезпек, що від них виходять.

Після того, як ворога названо, настає фаза визначення заходів боротьби з ним, тобто фаза мобілізації. «Православних християн закликають бути толерантними — терпимими, але терпимими до гріха і богоборства бути не можна!» — виголошує Агатангел і кладе тавро страху: «Це — зрада Богові». Нота страху наростає: «Всьому православному світу, в тому числі й Росії кинутий виклик глобалізму. У цьому понятті сконцентрована вся світова Олжа». І далі: «Ми будемо створювати православний світ і намагатимемося зробити його сильним і незалежним»; «ми повинні

політичне пространство Росії (включаючи Україну, Білорусь, Середню Азію, Прибалтику)». Ні, цього замало: «Давно назрела необхідність консолідації православних державств. Пріжде всего необходимо единение с Россией Украины, Белоруссии, среднеазиатских и кавказских народов, которые ранее пребывали в составе Русского царства. Затем в этот блок могут войти балканские государства и Греция». У цьому твердженні закладено визначальні коди російського імперського способу думання, який залишається визначальним і для кремлівських політиків, і для нащадків білоемігрантських офіцерів, і для енкаведистських службистів, і для єпископату Московського патріархату, покликаного засвідчувати присутність «Третього Риму». «Разделить Русскую церковь и Русское государство невозможно — их навеки спаяли общая судьба, общие трагедии и взлеты, их скрепили молитвы и труды, пот и кровь бесчисленных подвижников благочестия, исповедников, мучеников, благоверных государей — собирателей земли Русской, праведных угодников Божиих — истинных патриотов нашего Отечества». Як бачите, ми не оминули спокуси цитувати питомою для Агатангела мовою: інакше вони втрачають значну частину своєї імперської краси.

У цьому «святоотеческому» клубку праведного й грішного Агатангел навично зав'язав і Україну: «Украинская православная церковь — неотъемлемая часть Русской православной церкви — является силой, связывающей Украину с Россией, препятствующей превращению Украины в антиросийское государство. Неоднократные попытки отторжения Украинской православной церкви от Московского патриархата, сопровождавшиеся внешней и внутренней агрессией враждебных православия сил, бесславно провалились. Ныне каноническое единство Русской Матери-Церкви и ее украинской пасты прочно и непоколебимо».

Митрополит Агатангел завершив свою доповідь окресленням провідного мотиву своєї діяльності: ним є «патриотизм, направленный на создание Отечества», що й стане «реальной опорой русской государственности» і «тем цементом, которым может быть скреплено здание всего православного дома во главе с Россией». «Пусть знают все народы мира, что мы — народ-богоносец, что Россия — Дом Пресвятой Богородицы». Саме в цьому сенсі він бачить свою роль як організатора Одеської єпархії РПЦ: «Одесская митрополия — неотъемлемая часть святой, великой, благодатной Русской православной церкви, единая частица Святой Руси. Народ Одесщины с надеждой взирает на народ могучей России, верит в ее богозаповеданную миссию — сохранение харизмы Третьего Рима...» Тобто перед нами цілком відверто висловлена інтеграторська імперська ідеологія. Саме нею й пояснюється позиція Агатангела, спрямована на підтримку В. Януковича.

У цьому він не виділявся з канонічного сонму УПЦ МП, бо їх високопреосвященства, преосвященства, блаженства навипередки один з-перед одного демонстрували свою підтримку московсько-кучмівського претендента, розписуючи з амвонів, у численних зверненнях у пресі, виступах із телеекранів недосяжні «моральні якості», «боговгодність» улюбленого кан-

носні персони УПЦ не тільки продовжували, але й посилювали шовіністичну пропаганду, розпалюючи міжнародну ворожнечу, вдаючись до сталінсько-гебістських прийомів обривування українського народу.

Як можна, зневажаючи народ, робити при цьому вигляд, що служиш Євангельським заповідям? Багато вірних Церкви Московського патріархату обурювалися цим протизаконним неподобством, чинним московськими папами, тим, що церква по вуха втягнулася в політичне протистояння, ведучи відверту агітацію на користь Віктора Януковича, людини з темним минулим, й не цураючись, поширювати відверту брехню й наклепи на іншого кандидата. Це прямо суперечить основам євангельського вчення.

Крім того, така пряма участь церковнослужителів у брудних виборчих ігрищах прямо суперечить «Основам соціальної концепції» Російської Православної Церкви Московського патріархату, прийнятої Архієрейським собором у 2000 р. й підписаної всіма ієрархами. У цьому документі зазначається: «Існують царини, в яких священнослужителі й канонічні церковні структури не можуть надавати допомогу державі й співпрацювати з нею. Це: ... політична боротьба, передвиборна агітація, кампанії на підтримку тих чи інших політичних партій, громадських та політичних лідерів». Або: «Немож-

У передвиборній агітації ризоносні персони УПЦ не тільки продовжували, але й посилювали шовіністичну пропаганду, розпалюючи міжнародну ворожнечу, вдаючись до сталінсько-гебістських прийомів обривування українського народу.

Синоду Української Православної Церкви Московського патріархату, головою Навчального комітету УПЦ; по-третє, йому належить особлива роль в організації розколу в Українській Православній Церкві в 1992 р., який закріпив позиції імперської церкви — Московського патріархату й очолює в середовищі єпископату УПЦ жорстку опозицію не лише автокефалії, а й автономії Православної Церкви в Україні.

Митрополит Агатангел переконаний, що «сучасне людство доходить до ниспроверження боговстановленого в світі порядку й відкритого богоборства». Оскільки в цей есхатологічний процес втягнена й Росія, тому «ми повинні занепокоїтися про збереження нашого Отечества в Православ'ї й святотурських традиціях».

За логікою митрополита, «головне завдання Православ'я — сви-

зупинити ниспадіння Росії в зону історичного небуття». Деяким із цих страхів надається характер одвертої технофобії, яка завжди супроводжувала процес появи різноманітних технологічних нововведень: «зараз відбувається всесвітня комп'ютеризація, стрімке створення глобальної мережі Інтернет — «світового мережива»; «створюються надпотужні біотехнології, здатні керувати людською психікою й маніпулювати свідомістю величезних мас людей».

Проте митрополит Агатангел не обмежується називанням таких загальних загроз. Іхній перелік зрештою зосереджується на конкретному ворогові, який підходить щораз ближче і ближче: «С кождим годом Россия несет геополитические потери, позволяющие США и НАТО как орудию «тайны беззакония» создавать новые плацдармы на исторической территории Тре-

дидата Януковича, його неперевершені державні обдаровання. Ієрархи УПЦ зухвало «віщали» від імени Богородиці й самого Господа. Митрополит Одеський та Ізмаїльський Агатангел був у цьому особливо безцеремонним: «Успешное паломничество премьер-министра Украины В. Ф. Януковича к святыням Афона является главным свидетельством благословения Божия...» Тому в православної України не може бути сумнівів, за кого голосувати: «Конечно же за того, кого благословила Сама Царица Небесная», — переконав Агатангел на сторінках церковних видань Одещини. Захопившись у ревному служінні кучмівському кандидату, він дає пряму вказівку про те, як належить зорієнтуватися не тільки виборцям, але й Богові: «Виктор Федорович заслуживает внимание и со стороны Бога, и со стороны людей».

Вульгарного змісту брехливі пропагандистські матеріали, склепані на догоду Януковичеві, складували в храмах Московського патріархату в Сарнах (Рівненської області), у Білгород-Дністровському районі, в Луганську, Києві, Сумах, Запоріжжі та інших містах. Чи не час згадати Книгу приповістей Соломонових, що закликає нас рятуватися від злої дороги, «від людини, що каже лукаве, від тих, ... що тішаються, роблячи зло, що радіють круїтствами злого».

У передвиборній агітації ризо-

лива участь церковного Священноначальства й священнослужителів, а отже, й церковної Повноти, в діяльності політичних організацій, у передвиборних процесах, таких, як публічна підтримка політичних організацій чи окремих кандидатів, що беруть участь у виборах, агітація тощо». В документі зазначається, що «вища церковна влада не подає спеціального благословення на політичну діяльність мирян». Але єпископат, починаючи з митрополита Сабодана, й переважна більшість духівництва РПЦ в Україні чинила якраз навпаки, нехтуючи власними постановами, а головне, — зневажаючи євангельські заповіді й моральні норми церковного Передання. Одеський митрополит був попереду в цьому зневажанні.

Як бачимо, митрополитові Агатангелові є чим похвалитися перед імперськими чинами, як церковними, так і світськими, з приводу своєї діяльності в Україні. А як бути з відповідалністю перед українською паствою, перед Правдою і Богом? Чи важать ці питання бодай трохи для Агатангела та інших російських ієрархів, що забезпечують не стільки духовне служіння, а, передовсім, збереження цілісності «єдиного православного пространства»?

Настає час для українського суспільства відповісти й на це питання.

• **Арсен ЗІНЧЕНКО,**
доктор історичних наук

ГУЛАГ

Закінчення. Поч. див. "СП" ч. 7

БЕЗ РОЗСТРІЛУ Й МОГИЛ

Радіо галасувало: "Больше стали, угля, міді, нікеля!" Із Москви до Норильська постійно надходили вимоги збільшити видобуток руди.

Будувалися нові шахти, рудники, вдосконалювалися методи рабської праці. Норильським комбінатом керували фахові, освічені виробничники й геологи, які добре знали палеонтологію і те, що у вічній мерзлоті за тисячі років не псується м'ясо мамонтів, яке можна навіть їсти.

А що буде з трупами людей, якщо їх колись так само збереженими знайдуть нащадки? І вирішили доблесні чекісти не ховати трупів у вічній мерзлоті, щоб не залишати страшних свідчень своїх злочинів, а водночас позбавитися від досить трудомістких робіт на поховання. Було створено команди з міцніших в'язнів, які складали всіх померлих у штабелі на залізничних платформах. Цей страшний вантаж прибував у порт Дудінку. Там трупи перевантажували на вози й кінями перевозили по скутому льодом Єнісею на численні острови. Розрахунок був нелюдським: під час весняної повені острови заливало водою, і трупи зносило вниз течією. У гирлі Єнісею людей майже немає, а якщо хто й побачить, то мовчатиме. Єнісейська дельта дуже широка, а отже, трупи буде рознесено водою її просторами; риба, дикі звірі та птахи зроблять свою справу, а решту буде винесено в океан, який сховає сліди більшовицьких злочинів.

Проте сталося по-іншому. Гори трупів на островах за зиму змерзли, а льодяні гори-глиби й під тиском повеневої води не розпалися, бо вода хоч і весняна, але холодна. Коли весняні води спали, виринули страшні гори, притрушені сміттям та подовбані крижинами. Почалася навігація. Водники, мисливці, рибалки були приголомшені й стали протестувати. Приїхала комісія. Острови почали очищати від трупів. Їх довбали лопатами, сокирами. За що шкідливу для здоров'я роботу зекам давали додатковий пайок — буханець хліба і пачку махорки. Деякі з них почали божеволіти, дехто від такого кошмару остаточно отупів, перестав реагувати на нього — сідали просто на трупи, їли хліб і курили махорку... До канібалізму норильські че-

У сталінські часи і ще довго потім після смерті "вождя" нас, політв'язнів, морили голодом. А ми лише мріяли: "Ой, коли ж ми наїмося та чорного хліба". Лише через рік після смерті Сталіна нам у табірному ларку дозволили купувати хліб.

кести не доходили. Тому що "Країні Рад" дуже потрібні були норильський нікель, золото і вугілля. Тоді як на Колимі від голоду люди втрачали людську подобу й померлих там ховали без сідниць, які обрізали на строганину.

Але й у норильських таборах багато в'язнів хворіло, і вони були вже нездатні виконувати тяжку роботу. Щоб їх позбутися, за досвідом Колими, Ухти, Індигірки, чекісти використовували ще один нелюдський "винахід". Восени, із першими заморозками, з табірних бараків і санчастин виводили хворих і знесилених "доходяг", яких набиралося тисячі. Їм оголошували, що вони переходять на Талнах, де тоді ще не було рудників і шахт, де легша праця і немає охорони. Колону таких політв'язнів вели з Норильська в глуху тундру бездоріжжям, по хрусткому моху повз карликові берізки. Вони залишали за собою червоний слід від розчавлених ягід — журавлини, брус-

ниці й голубиці.

Обдурені, вкрай знесилені політв'язні не відразу помічали малочисленну варту, що їх супроводжувала, а потім зникла, наче випарувалася. Та було вже пізно. Не ставало сил ані йти далі, ані повертатись, і тисячі людей зникли назавжди без розстрілів і довбання могил... "Соціалістичний вибір" після розв'язання більшовиками братовбивчої громадянської війни, а потім покірність та сліпота більшості логічно призвели до таких наслідків.

ГОТУЮЧИСЬ ДО БОРОТЬБИ

Після смерті Сталіна в квітні 1953 р. до нашого політтабору із Жезказгана прибув етап, склад якого був спеціально підібраний

ли на ланки (взводи); кожен знав свій барак і свою секцію в бараці та кого повинен різати.

Табір розділювався на дві половини. У першій колоні політв'язнів, що працювали в шахті № 18, були українці, литовці, поляки, а в другій половині — здебільшого росіяни, які працювали на будівництві.

На протиставлення банді Воробйова-Козлова ми створили свій комітет та штаб із виявлення табірних сексотів-стукачів зі своєю службою безпеки і навіть почали поширювати свій рукописний часопис "Шило", в якому я писав передовиці.

До нас приєднувалися і деякі росіяни, які мали свій рахунок кривд до Воробйова. Ми вирішили не сидіти, склавши руки, і також почали виготовляти ножі та списи з арматурного заліза, щоб озброї-

вчно вскочили свої хлопці й, відштовхнувши наглядачів і солдат, яким заборонялося в зоні носити зброю, кинулися до нар, де під шовковою ковдрою спав Воробйов. Поряд із ним спав Козлов та їхній охоронець, "тілохранитель" — боксер із Полтави. Усе закінчилося миттєво. Козлов у шовковій білизні з накинутою на плечі шовковою ковдрою зліз із постелі й ще встиг добігти до пічки проти моєї нари, де його наздогнала кара. Опер Яша Козлов, в якого очі від жаху вилзли з орбіт, впав на підлогу. Хлопці оточили їхнього охоронця Музиченка й оглушили його кочергою. На підлозі залишилося шість тіл. Солдати і наглядачі стояли вражені й тремтіли від побаченого. Месники їх заспокоювали:

— Ви, служиві, не бійтесь! Вас

І ДОСІ ПЕРЕД ОЧИМА...

У сталінські часи і ще довго потім після смерті "вождя" нас, політв'язнів, морили голодом. А ми лише мріяли: "Ой, коли ж ми наїмося та чорного хліба". Лише через рік після смерті Сталіна нам у табірному ларку дозволили купувати хліб. Тоді багато політв'язнів помирало від завороту кишок на моїх очах.

Ми, піддані "Країні Рад", ті, хто пережив колективізації, розкуркулення, голодомори, війни, фронти, яким легше переносили голод, яким нас морили більшовики. Бувало, темніло в очах від спазмів у шлунку, коли вже не відчуваєш болю і виникає збайдужіння до всього — до життя й смерті, стаєш подібним до каменя, не реагуєш ні на що. А от політзеки із Заходу: фіни, німці, прибалтійці, поляки, — важче переносили й адаптувалися до клятого голоду. Їх із Європи в Норильськ привозили більш зніжених із "буржуазного ярма". Вони звикли нормально харчуватись. Особливо важко було багатирям-латишам, не те, що нам, мілкорослим слов'янам. Їм було потрібно більше калорій і їжі. Для них у табірному інтендантстві не знаходилося також взуття і одягу їхнього розміру, а тому їм у табірних інвалідних майстернях комбінували в'язнів, бушлати з двох або й трьох бушлатів і валянок. Я бачив, як ці гіганти з мого барака божеволіли від голоду. Вони лазили по табірних кухнях, помийних ямах та викиривали до казанків недоїдки з риби, голови, луску, різні обрізки з продуктів і, стоячи біля печі (плити), варили, обігріваючи ту гниль, боячись, щоб ніхто не вкрав. Знявши з плити переварену гниль, ковтали, а потім страждали кривавим розладом шлунка. Бувало, вранці встаємо голодні, а поруч на нарах лежать мертві тіла багатирів-латишів, естонців. Трупи...

Після сигналу "підйом" у барак вбігає один із наглядачів, нарядчик, і кричить: "Виході без последнего!" Бо б'ють тих, хто запізнився в проході. Мертвих скидають із нар і одубілих витягають за ноги з бараку. Приводять із господарчого двору підсліпувату кобилу і мотузкою прив'язують мерців. Кобила волоче їх до брами табору. Приходить начальство зі своїми табірними хлопцями з в'язнів і складають акт смерті, а наглядач Серов приходить із солдатами КДБ, чіпляє трупам номерки на ноги і б'є по головах мерців тяжким молотком, пробиваючи кожному череп, а інший руським штиком проколює груди на місці серця. Лише тоді труп відтягають за браму з глумливим написом "Только честным трудом ты выйдеш на свободу". Спершу не робили навіть домовин, а пізніше — інваліди почали з горбиля робити ящики-домовини на трьох чоловік і вантажили на залізничну платформу, щоб потім у супроводі чекіста-офіцера везти під гору Шмідта, де трупи складали у вироблену шахту, яку з часом засипали породою з ближнього терикона.

Не думав випускник Київського університету св. Володимира Отто Шмідт, що його іменем, як епітафією, увінчають тисячі закатованих жертв, замордованих голодом, зібраних із усієї "Країни Рад", "країни розвинутого соціалізму". Як цвинтар також використовувалася гора Медвежка, що біля мідного кар'єра "Медвежий ручей"...

...І досі перед моїми очима стоїть неначе стоп-кадр у кіно: бачу, як один політв'язень від голоду перерізає собі вени, пускаючи кров свою на розпечену плиту, а потім зішкрябував запечену кров і жадно з'їдав.

● **Микола БАРБОН**

СПОГАДИ В'ЯЗНЯ НОРИЛЬСЬКОГО ПЕКЛА

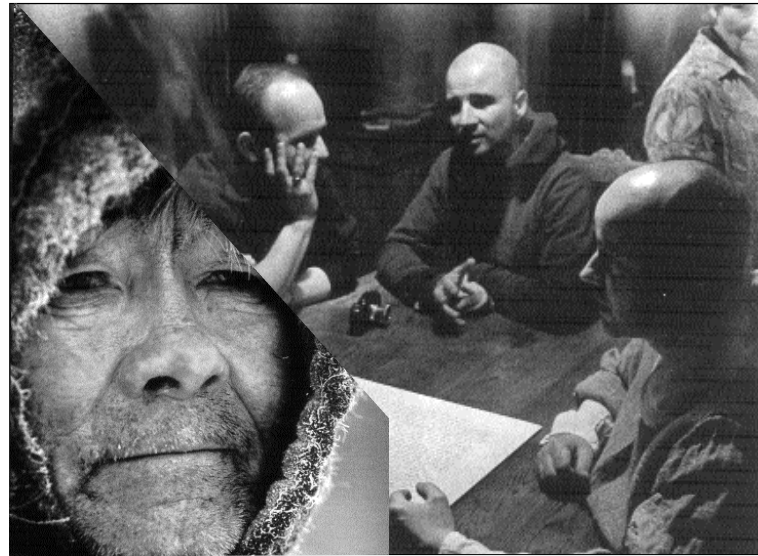
Співробітники нашої редакції, котрі знайомилися з текстом Миколи Барбона перед публікацією, висловлювалися далеко не однозначно. Навіщо, мовляв, поширювати такі жахи, в які нині й повірити важко.

А тим часом живий свідок цих жахів лежить у лікарні й молить Бога, щоб уберіг Україну й українців від повторення чогось подібного, бо лише "в своїй хаті своя й правда, і сила, і воля".

чекістами для того, щоб посяти в політтаборі міжнародну ворожнечу. То була чекістська репетиція на майбутнє для національних організацій у загнаної тюрмі народів. Контингент того етапу складався переважно з росіян-кримінальників, засуджених за втечу, вбивство та злочинство. Із ними прибули їхні коноводи-ватажки "в законі", яких тепер опікали табірні опери, — майор КДБ Рижов, старші лейтенанти Якобсон та Ходун.

Новоприбулі одразу почали нахабно проводити в таборі шовіністичну пропаганду. З'єднавшись із табірними власівцями, вони натравлювали східняків-українців на західняків-бандерівців та в'язнів інших національностей, засмічуючи голови політв'язнів великоросійською ідеєю російської вищості.

Ватажками шовіністів були малоосвічений колишній кримінальник "у законі" Микола Воробйов та його

ти своїх політв'язнів. У робочій зоні цю справу робили коваль із Волині дідок Іван і слюсар Сірко з Волині. Крім того, штаб дав наказ хлопцям йти до табірних оперів-чекістів Якобсона Яши і Ходуна та брати на себе функції "стукачів", щоб краще знати плани ворога, а водночас дезінформувати чекістів і майора Рижова.

ВИПЕРЕДЖАЛЬНИЙ УДАР

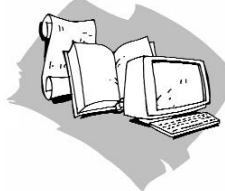
Якобсон і Ходун не знали про справжній стан справ у таборі. Головою нашого комітету і штабу був галичанин Антон. Ми мали свої псевда. Членами були Філя Федик з Дрогобича, поляк Слава Ставінський із Сокаля, Волода Тимошук із Волині, Михайло Стус.

Воробйов і Козлов в узгодженні з чекістами табору призначили різанину на ранок неділі. Наші хлопці дізналися про їхні наміри. Наш штаб вирішив їх випередити, і на ранок суботи було призначено виконання вироку, винесеного напередодні: страту цих ватажків запланованої різанини. У суботу вранці, тільки-но сурмач-латиш програв "підйом" і наглядачі-чекісти разом із солдатами пішли відкривати бараки, як слідом за ними, зі схованими ножами ступили наші месники — шість чоловік політв'язнів, із них один росіянин Новіков, що мав свої рахунки з чекістами й Воробйовим.

У нашу секцію барака блиска-

ніхто не зачепить! Ведіть нас до буру!

Звістка про цю акцію облетіла весь табір. Власівці з усіма проповідниками "великої Росії" повтікали до вахти, благаяючи чекістів захистити їх від нас. Але це було не все. Шахтарі з першої колоні, очолювані моїм земляком з-під Києва Михайлом Олександровичем Вайченком (1928 р. народження, із с. Русанова, лейтенантом, колишнім студентом-філологом Чернівецького університету, сином розкуркуленого селянина в 1930 р., виселеним на Урал), прийняли рішення не виходити на роботу в шахту, щоб залишити м. Норильськ без вугілля та приректи металургійний комбінат на енергетичний голод. Вони поставили перед чекістами умову — вивезти з табору великодержавних шовіністів, які розпалюють міжнародну ворожнечу. Саме тоді до будинку, в якому містився управління норильського гірничо-рудного комбінату, прибув Зверев — брат міністра фінансів СРСР, начальник шахти № 18 і начальник КДБ Красноярського краю генерал-майор Семенов. Боячись, щоб не було зірвано виконання плану видобутку вугілля, чиновники пообіцяли вивезти прибічників Воробйова і Козлова з нашого табору. Так і сталося. Спочатку їх ізолювали, огородили колючим дротом, а під вечір повантажили у вагони і вивезли кудись на материк. Ми раділи цій перемозі й ще більше повірили у власні сили.

КОМУНІСТИЧНИЙ ВОВК У СОЦІА- ЛІСТИЧНІЙ ШКІРІ?

Соціалісти стверджують, що вони — з Леніном, бо завдяки йому є Українська держава. Незалежна Україна є не завдяки, а всупереч маніакальним помислам ката українського народу, який потопив у крові нашу державність, наглухо заклав нам дорогу у велику сім'ю європейських країн.

До речі, — завдяки кому є всі європейські країни? Чому у Швеції немає інтернатів для дітей і дитячих будинків? Чому там усього 120 засуджених? Чому фінський ветеран, який відстоював свою землю, свою незалежність, отримує 5000 доларів пенсії? Цим країнам пощастило, бо до них не дотяглася кістлява рука Леніна, а згодом і Сталіна.

Як заклинання, соціалісти переконують, що велич Леніна не сміє заперечувати ніхто. Правда їхня: ніхто не заперечує засновника комуністичної інквізиції, авантюриста світового масштабу, його соціалізм із обличчям потвори. Присутність ідола-чужинця не згуртовує українство, а сіє ворож-

РЕПЛІКА

нечу й розбрат, переповнює чашу терпіння і приниження нації. Нас ніщо не повинно пов'язувати з чужим ідолом, який збиткувався над нашою гідністю, підкреслював нашу меншовартість. Тією чи іншою мірою О. Морозом ще володіє ідеологія лєнінізму. Він, на відміну від нашого Президента, закодований ідеями лєнінізму і ніяк не може звільнитися від цього погубельного тягаря, не хоче погодитися із фактом української ідеї, бо нездоланна інерція породила в нього небажання глянути правді у вічі. Не можна жити ілюзіями, дурити себе і свій народ.

На мою думку, говорити про надання російській мові статусу офіційної немає жодної потреби. Це надумані речі. Цей галас зчиняють антиукраїнські сили. Немає проблеми російської мови, є проблема функціонування державної української мови. Сьогодні головне — зупинити широкомасштабний інформаційний наступ на українську мову, захистити її від українофобів, від засилля російськомовних культурно-розважальних програм і конкурсів.

• **Іван БОНДАРЕНКО**,
с. Вербівка Черкаської обл.

ЩО ХВИЛЮЄ ПРОСВІТЯН

Проходить третій місяць після перемоги Помаранчевої революції, а нам ніяк не вдається домогтися скликання комісії з захисту української мови при міськвиконкомі. І хоча його керівники схвально зустріли цю перемогу, та, очевидно, дослухаються до порухів нової влади в центрі. Особливо нерішучість відчувається після внесення пропозиції О. Мороза. Дивує не тільки те, що Мороз не розуміє,

ТРИВОЖНЕ

якої шкоди завдасть прийняття його пропозиції державотворенню, але й те, що морозівці приписують собі великі заслуги в перемозі Віктора Ющенка. А ми на місяць прекрасно знаємо, що заслуги ті мінімальні, бо всі, хто в першому турі голосували за Мороза, в другому турі (а тим більше під час переголосування) усі без винятку проголосували за Януковича, бо вже слухалися не Мороза, а комуністів.

• **Гнат БІЖИК**,
м. Нова Каховка

ПЛЕКАЙМО РІДНУ МОВУ!

Щорічно на свято рідної мови найбільшу аудиторію педагогічного факультету Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича заповнюють радісні, піднесено схвилювані студенти, викладачі, співробітники.

Натхненню й урочисто звучав у притихлій аудиторії голос ведучої свята, студентки I курсу Людмили Антоноук: "Багато таємниць у світі, і одна з найбільших із-поміж них — мова. З раннього дитинства і до глибокої старості людина невіддільно пов'язана з мовою. Мова робить людину нездоланною у пошуках істини."

За допомогою мови ми проникаємо в думи і почуття, які хвилювали людей за тисячоліття до нас. Слово — найвірніший посланець із минулого і сьогодення в майбутнє. Завдяки його могутності не замулюється людський досвід. Це схованка мудрості й невмирущості народу."

Думки поетеси Віри Ворсילו про рідну мову, висловлені в поетичній формі, натхненно донесли студентка II курсу Євгенія Фрацевір:

*Багато в світі є скарбів чудових,
Та найцінніший в цілм світі*

скарб —

*Праісторична українська мова,
Що зберегла всіх ер тасмний*

скарб.

Звертаючись до студентів, завідувач кафедри педагогіки й методики початкового навчання, доктор педагогічних наук, професор С. Руснак підкреслив: "І хоч понад п'ятнадцять років тому українська мова отримала статус державної, і хоч відомий державний і політичний діяч Іван Огієнко ще в середині 1930-их років сформулював рідномовні обов'язки українців, наша мова ще й

ТРАДИЦІЯ

сьогодні не утвердилася у цьому статусі. І наша з вами свята справа домогтися, щоб наша мова розвивалася, збагачувалася, знаходила стежку до серця кожного громадянина Української держави і, зрештою, таки справді стала мовою державною."

Перед майбутніми педагогами виступив відомий український поет, член Національної спілки письменників України, автор п'яти поетичних збірок Василь Васкан. Із властивим йому пафосом і гумором, піднесенням і задушевністю поет прочитав декілька своїх віршів: про похорон старого вчителя та красу рідного краю, любов до Вітчизни й рідної матері, про найсокровенніше у світі почуття — кохання. Прозвучали пісні на слова В. Васкана у виконанні співака й композитора, заслуженого артиста України, викладача кафедри музики Івана Дерди.

Захопила вибагливих слухачів оригінальним читанням вірша "Мені казав один ханжа" студентка II курсу Марія Фрацевір.

Задуматися над долею рідної мови, її минулим і особливо майбутнім спонукали учасників свята щирі, задушевні виступи студенток Тетяни Барташ, Тетяни Миронюк, Інни Одинак, Юлії Унгельської, Людмили Манюк, Любови Гулей, Людмили Хім'як, Марії Довганюк, а також пісні у виконанні студентів кафедри музики.

Зі словом вдячності до організаторів і учасників свята звернувся виконуючий обов'язки декана педагогічного факультету, доктор філологічних наук, доцент І. М. Зварич.

Завершилося традиційне на педагогічному факультеті свято рідної мови пісню "Шануймо мову".

• **Світлана РОМАНЮК**,
кандидат педагогічних наук,
Григорій ЗАСЛАВЕЦЬ,
журналіст, м. Чернівці

ФОРУМ

ДОНЕЦЬК ЧЕКАЄ УКРАЇНІСТІВ СВІТУ

Влітку в Донецьку відбудеться VI Міжнародний Конгрес українців на базі Донецького національного університету. Ось що розповів із приводу цієї події ректор ДонНУ, голова обласного осередку ВУТ "Просвіта" Володимир ШЕВЧЕНКО, який очолив підготовку до цього форуму.

— Насамперед, хотів би зазначити, що це велика честь для нас, але ми розуміємо, що й роботи буде багато, — говорить Володимир Павлович. — Тим більше, ми хочемо переглянути усталену тематику Конгресу, адже з першого форуму, що відбувся в Києві 1990 року, вона мало змінювалася і нині досить віддалена від реалій сьогодення. Ми прагнемо пристосувати її до проблем нашого регіону. Із цією метою залучаємо науковців українсько-російського пограниччя, а це 12 університетів прикордонних областей, очікуємо на участь білорусів. З'являться такі теми, як історія робітничого руху, історія розвитку власне науки тощо. Нагадаю, що незабаром виповнюється 40 років Донецькому науковому центру, а він перший в Україні серед шести таких структур. Є намір у рамках Конгресу віддати належне цій даті. Очікуємо на участь 200—250 науковців із далекого зарубіжжя, майже 400 приїдуть із прикордонних областей. Так що представництво буде значним.

Із питань проведення форуму я зустрічався в США з президентом Міжнародної асоціації українців Марком фон Гагеном, він — професор історії Колумбійського університету і співолова оргкомітету Конгресу в Донецьку. Ми усвідомлюємо всю важливість покладених на нас обов'язків.

Значимість Конгресу підкріплена відповідним розпорядженням Кабміну, що передбачає належне фінансування.

З огляду на нинішню політичну ситуацію, коли області дорікають гальмуванням розвитку української мови, нам треба показати, що Донбас — невід'ємна частина України. У нас ніхто не підтримує ідеї сепаратизму, відокремлення. Принаймні ні від кого про це не чув. Інша справа — регіону потрібна більша самостійність.

Відкриття Конгресу очікується 29 червня в Донецькому академічному театрі опери і балету, а його робоча програма передбачає засідання в секціях. Хотів би зазначити, що кожен, кого зацікавить тематика, може бути не тільки присутнім, а й зможе вступити в дискусію. Гадаю, вчителям нашої області, всім просвітянам це було б цікаво, й корисно. Ну, а гостей Конгресу ми неодмінно познайомимо з історичними й культурними надбаннями Донеччини.

До сказаного В. Шевченком додаю, що редакція нашої газети є інформаційним спонсором Конгресу. Ми також оголосили, що під час роботи Конгресу трьом лауреатам буде вручена премія редакції "Донеччини" "Плекаймо рідну мову". Цю нагороду ми заснували ще в 1998 році для донеччан, які роблять значний внесок в утвердження української мови в нашому краї.

• **Ігор ЗОЦ**,
головний редактор газети
"Донеччина", член правління
обласного осередку "Просвіти"

ПИТАННЯ РУБА

За останні десятиліття імперсько-більшовицького режиму Одеса, як і вся Україна, планово, штучно й суцільно зруйнувалася: закривалися останні українські школи, заборонялося навчання українською мовою у вищих закладах освіти, зникли з полиць українські книжки й газети, "непрестижно" (й особливо небезпечно — працівникам у державних установах) було розмовляти українською мовою.

Ще за часів шаленого українського лінгводида в 1987 році мені випало заснувати перший на Одещині осередок української мови на молокозаводі. Пізніше цей осередок, уже товариства "Просвіта", став базовим у районі й у місті.

Із проголошенням незалежності України та обрання в Одесі попереднього мера Едуарда Гурвіца стало деяке полегшення в діяльності українства: за кошти мерії одеситам передплачувалися українськомовні газети, вулиці, названі на честь більшовицьких катів, перейменовувалися і пам'ятники їм переносилися, зокрема у Ульянову-Леніну (їх у місті більше сотні), почали відкривати українські школи. В установах, у першу чергу, мінялися вивіски на українськомовні.

Але через деякий час за скандально відомого антиконституційного сприяння Л. Кучми до влади прийшов Р. Боделан. Цей міський голова, колишній перший секретар обкому КПУ, наніс нищівний удар українській мові, особливо під час минулої президентської виборчої кампанії, "окрилений" підтримкою провладного кандидата і епархії московського патріархату, виливаючи море бруду на нинішнього Президента Віктора Ющенка.

Із приходом Боделана в 2001 р. шкіль з українською мовою навчання планувалося значно менше, ніж за планом попередньої адміністра-

ЧИ ВІДРОДИТЬСЯ УКРАЇНЬСЬКА ОДЕСА?

Згідно з домовленою квотою між Президентом В. Ющенком і головою СПУ О. Морозом головою Одеської облдержадміністрації призначено російськомовного В. Цушка, а якщо до цього ще додати антиукраїнську діяльність мера Боделана в купі з епархією УПЦ МП, — у просвітян Одещини виникла велика стурбованість щодо впровадження державної мови в регіоні.

Українськомовну газету "Думська площа" ліквідував і ввів її додатком до російськомовної "Одеський вестник". Хочеш читати українською — передплати російську газету, агітаційний рупор "професора" Януковича.

Боделан в українських школах почав примусово нав'язувати без згоди батьків вивчення російської мови за рахунок навчальних годин, призначених для української. Громадські організації, зокрема "Просвіта", організували пікетування міської ради перед початком її сесії, і тоді цей новоявлений "мовний фахівець" у ході сесії вигдав для Одеси тримовність. Розпочалася деукраїнізація міста, яка дійшла й до нашого молокозаводу, де на той час діловодство, службові наради, навчання і вся наочна технологічна документація були переведені на державну мову, а кожному працюючому ми передплатили українськомовну газету "Чорноморські новини". Стараннями влади й російського капіталу завод викупили, молочне устаткування швент розібрали і продали як металобрухт. Усе українське знищили до нуля, навіть замінили мову на вивісках у кабінетах. Залишили назву "молокозавод" і почали торгувати будматеріалами.

Професора С. В. Козицького, великого патріота України, голова облдержадміністрації Боделан не-

гайно звільнив із посади начальника обласного управління освіти й науки. Коли попередня, ще без Боделана, міська влада вирішила дозвіл фахівця освіти Сергія Васильовича використати, призначивши його начальником міського управління освіти й науки, — як тільки міським головою став Боделан, він негайно позбавляє професора С. Козицького і цієї посади.

Щодо назв вулиць, то Боделан почав із того, що своїм розпорядженням перейменував провулок Романа Шухевича. Коли в Суворівському районі за часів владування Боделана закривали українську школу в дитячому центрі "Молода гвардія", Олена Рогатинська — голова батьківського комітету — по-

передила владу, що в разі її закриття зробить самоспалення...

У мільйонному українському місті не купиш української книжки чи газети. Майже всі спектаклі й радіоефір російськомовні. Мер Боделан демонстративно всі свої виступи, наради проводить недержавною мовою.

Як знаємо, нещодавно Приморський районний суд Одеси відмінив рішення Жовтневого райсуду, прийнятого в 2002 році, про визнання Боделана мером міста. Таким чином, з'явився шанс, що мерівське крісло знову обійме пан Гурвіч, хоча опозиція на чолі з Януковичем (і навіть Кучма) вже назвали це рішенням суду "політичним переслідуванням".

Нині громадськість Одещини вимагає побудувати або виділити окреме приміщення під "Український дім", де можна було б задовольнити культурні потреби всіх верств українського населення: інтелігенції, міських і сільських мешканців, ветеранів, усіх національно-патріотичних організацій тощо.

У нас немає гарантій, що нова регіональна влада ефективно підтримає ініціативу української громадськості, а, отже, попереду чекає нас велика боротьба за відродження української Одеси.

• **Павло АГРОМАКОВ**,
м. Одеса

ЗВІТИ І ВИБОРИ

Чому так важко йде процес самоутвердження української нації, українського слова, української культури? За 14 років незалежності стан справ у мовно-духовній сфері не поліпшився, а погіршився.

Ці проблеми, а також шляхи виходу із ситуації обговорювали в ході конференції. Із доповіддю виступив голова обласної Вінницької «Просвіти» Леонід Філонов. За звітний період в області активізувалася просвітницька робота з організації та проведення громадських заходів, наприклад, День Соборності, День Героїв Крут, вшанування пам'яті Т. Шевченка, День української писемності та мови тощо. Є певні успіхи у видавничій справі, виразна перспектива більшої присутності «Просвіти» у ЗМІ. Просвітяни взяли активну участь у виборах Президента України, зокрема у роботі виборчих комісій.

Місцева влада, на жаль, не

ЯК І ХТО ЗАХИСТИТЬ ПРАВА УКРАЇНЦІВ?!

19 березня відбулася звітно-виборна конференція Вінницького обласного об'єднання «Просвіта» ім. Т. Шевченка. На конференції побував заступник Голови, відповідальний секретар ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка Микола НЕСТЕРЧУК.

оцінила державницької діяльності обласної «Просвіти», не підтримувала просвітницьких проєктів.

У виступах делегати наголошували на тому, щоб «Просвіта» твердіше стояла за українську справу, зокрема щодо захисту української мови, яка є для українства духовним мечем і щитом. Це слід робити повсякчас і безкомпромисно. Йшлося і про необхідність активізації передплати тижневика «Слово Просвіти». Висловлено пропозицію щодо централізованого виготовлення значків із емблемою «Просвіти».

Говорячи про посилення організації й зростання мережі «Просвіти», відзначалося, що просвітня осередки працюють в 11 районах Вінницької області. Одним із чинників згуртування «Просвіти» та посилення її організаційних і фінансових можливостей є сплата членських внесків.

Як позитивний приклад громадської просвітницької роботи відзначалося Немирівське райоб'єднання. Осередок нараховує 420 осіб. Серед них: 4 заслужені вчителі України, 4 кандидати наук, 23 журналісти. Просвітяни — без допомоги держави — належно пошанували пам'ять земляка, видатного українського композитора М. Леонтовича, райоб'єднання організувало видання просвітницької літератури.

У виступах делегатів конференції з боєм звучало, чому так

важко впродовж 14 років утверджується українська справа? На жаль, це спостерігаємо й нині. Скажімо, чого вартий законопроект О. Мороза про надання російській мові статусу другої державної? Звичайно, такий випадок проти українства є провокаційним. А заява секретаря РНБО П. Порошенка, який одним із основних своїх завдань бачить захист російської мови в Україні, відкриттям російськомовних груп у вищих навчальних закладах! Як про це можна говорити, коли, скажімо, у Київському політехнічному університеті українською мовою послуговується лише 5%, 90% комерційних телеканалів мовлять російською мовою. Таких фактів чимало. В цій ситуації потрібно захищати українську мову.

І ось новий крок влади щодо захисту російської мови: держсекретар України О. Зінченко за дорученням Президента України пише розпорядження Прем'єр-міністру України Ю. Тимошенко розглянути проєкт «Про захист прав громадян на використання російської мови та мов інших національностей України», яким передбачається підготувати перелік міст, де компактно проживають російськомовні. Як це можна тлумачити? Кого в Україні й де утиснуть?

Найбільше приниженими на цій землі є українці, корінна нація, що за переписом населення складає по Україні 77,8%, а на Заході,

Півночі та Центрі — понад 90%.

Щоб зберегти себе, свою ідентичність досі кожен діяч на свій розсуд, сам по собі — автоматично спрацьовувала захисна функція нації на виживання. За відсутності єдиної централізованої української сили при владі, «Просвіта» брала на себе державну роботу з видання українськомовних книг, газет, створення телефільмів, відкриття пам'яток. Ми захищаємо українство, як можемо, — це показали конкретні приклади діяльності просвітницьких об'єднань. Українство має твердо й непохитно, гуртом боронити своє законне право одержувати освіту та інформацію українською мовою, задовольняти свої духовні запити українською мовою, музикою, українським словом — українською культурою. Українці мусять самі себе захистити — цього навчила нас Помаранчева революція.

На конференції обрано делегатів на 7 з'їзд «Просвіти» та Контрольно-ревізійну комісію. Леонід Філонов і надалі очолюватиме Вінницьку обласну «Просвіту». Конференція доручила правлінню підготувати відповідні документи щодо ситуації з державною українською мовою, звернення до Президента України щодо недопустимості нехтування державною мовою, порушень ст. 10 Конституції України та відповідних тлумачень Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 р.

ЗВІТИ І ВИБОРИ

НА ЗЕМЛІ МАЛАНЮКА

Я щойно повернувся з Кіровограда зі звітно-виборної конференції обласного об'єднання товариства «Просвіта» і переглядаю книжку статей, інтерв'ю, роздумів Світлани Орел «Горе тим, хто зло називає добром...» (Кіровоград, 2004). Що хвилює непересічну журналістку, яка погодилася очолити кіровоградську обласну організацію «Просвіти»?

Попередній голова обласної «Просвіти» через службу завтаженість (заступник директора Інституту післядипломної освіти) не міг приділяти достатньої уваги роботі Товариства. Та й час був нелегкий. Приблизно в половині районів області осередки «Просвіти» припинили діяльність. А робота, що тривала, зводилася переважно до читання лекцій.

Делегати конференції порушували багато проблем, які не можуть не тривожити свідомих людей. Якщо керівник навчального закладу в Кіровограді перед тим, як читати урядовий документ, по-блюзнірському просить у слухачів вибачення: «Извините, я буду читати на українском языке», — то хіба це нормально?

Бібліотеки, яким вдалося вижити, не поповнюються новою українською літературою, — немає коштів. А нерідко бібліотечні приміщення «прихватують» бізнесові структури. Засоби масової інформації, зокрема телебачення, не виховують у громадян почуття національної й людської гідності, а, навпаки, культивують розбещеність, жорстокість, негативно впливають на моральний розвиток молоді, насаджують чужу мову. Навести тут лад — це справа держави. Так само, як і те, щоб посприяти виданню цікавих художніх і науково-популярних книг для дітей за доступними цінами.

Досі, на чотирнадцятому році української незалежності, вулиці, площі міст названі іменами антиукраїнських діячів тоталітарного режиму, власне, іменами злочинців, їм стоять пам'ятники, — їх зробила недоторканими дотеперішня влада. Чи й далі так триватиме? Конференція ухвалила створити комісію, яка б аргументовано домоглася заміни неукраїнської назви й головного міста області.

Помаранчева революція показала: люди не хочуть жити так, як жили досі, українці відчували себе господарями на цій землі. Тож національно-демократичним силам треба тісніше об'єднуватися і вимагати від новостворених органів влади шанувати права українського народу. І це, передусім, завдання «Просвіти», осередки якої повинні бути в кожному місті, в кожному селі.

Попереднього голову обласної «Просвіти» Андрія Іванка, який має великий досвід адміністративної роботи, конференція рекомендувала на посаду заступника голови Кіровоградської обласної адміністрації з гуманітарних питань. Цей блок для розбудови української демократичної держави, для утвердження громадянського суспільства має чи не найбільше значення.

А головою обласної організації «Просвіти» було одногослосно обрано Світлану Орел. Це не байдужа й не пасивна людина. І немає сумніву, що очолюване Світланною Орел обласне об'єднання «Просвіти» проведиме активну роботу в уже раніше визначених нею напрямках. Бо хто ж, як не «Просвіта»?

● **Іван ЮЩУК**, член Центрального правління Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка

З РОСИ Й ВОДИ!

Галина Стефанівна народилася в місті Бахмач, що на Чернігівщині. Зростала обдарованою і здібною дівчинкою, допитливою і небайдужою. Будучи студенткою, отримувала персональну підвищену стипендію, яку, незважаючи на середній матеріальний статус, ділила на всю групу. Завзято працювала на цінних землях і в будівельних загонах. Далі — викладання хімії та біології у сільській школі, Київ і знову на село — за правдолюбство. 12 кілометрів щодня в один бік не здолали її вчительського покликання. Захоплення гідний факт: чекаючи на свою першу доньку, за два тижні до пологів, Галина Стефанівна ходила на роботу, бо «не могла покинути учнів напризволяще».

Вона була першою вчителькою з с. Тиниця, яку обрали головою Ради молодих учителів Чернігівщини, кого відправили на Всесоюзний з'їзд викладачів. На конкурсі «Учитель року з українознавства» перемогу здобула хімік-біолог Галина Стефанівна Сазоненко! Бо це не просто вчитель і завуч, а людина, що мала блискучі знання.

Петро Петрович Кононенко згадує, як проходив конкурсний відбір на посаду директора новоствореного ліцею: «Хотіли можливість посадовити на це місце якогось мільйонера, що за рахунок батьків майбутніх ліцеїстів набивав би собі кишені. А я сказав, що не буде цього, і влаштував конкурс. Як змогла молодий заступник директора Київського педучилища та ще й хімік-біолог отримати посаду директора гуманітарного ліцею, не збагнув тоді ніхто. А вона перемогла. Саме вона показала найвищий рівень знання психології українського учня, винахідливості і патріотизм».

Минуло вже 13 років, як ця дивовижна людина, вчитель-професіонал і висококваліфікований організатор підняла з руїни українську середню освіту.

БЕРЕГІНЯ ХРАМУ ЗНАНЬ

Галина Стефанівна САЗОНЕНКО відома на теренах нашої держави й за кордоном, перш за все, як директор одного з найкращих навчальних закладів столиці й країни — Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Заслужений учитель України і кандидат педагогічних наук, кавалер орденів Великої княгині Ольги та Святого князя Володимира й медалі імені Василя Сухомлинського. Цей перелік можна продовжувати. Однак жодні регалії не здатні відобразити глибини й благородства людської душі. Її душі.

ганізатор підняла з руїни українську середню освіту.

Будучи директором ліцею, Галина Стефанівна поєднувала депутатство в Печерській райраді та членство у Вченій Раді Інституту українознавства МОН і редколегії кількох журналів. Вона розробила концепцію справжнього українського ліцею, захистила про це дисертацію. Їй належить ідея заснування Піклувальної ради, організація вже трьох Всеукраїнських симпозиумів: загальногуманітарного, економічного та юридичного. Її перу належать прогресивні праці: «Перспективні освітні технології», «Ліцейна освіта в Україні», «Педагогіка успіху. Досвід акмеологічної системи ліцею» та інші. Книжки користуються популярністю, а інноваційні проєкти, запропоновані в них, уже давно стали частиною методики багатьох учителів.

Батьки ліцеїстів визнають Галину Стефанівну неперевершеним керівником, вимогливою і надзвичайно розумним викладачем та ідеальним вихователем, що дає життя справжнім особистостям, наділяє їх невідомими почуттям патріотизму, любов'ю до рідної мови, повагою до звичаїв і традицій. Вона формує в учневі сильний, незалежний і сміливий характер, виховує готовність до боротьби і людяність.

Викладачі й співробітники ліцею визнають, що Галина Стефанівна — людина своєрідна і ні на кого не схожа, але вона завжди бу-

де першою, хто підставить колези плече, коли в того біда. Вчитель української літератури Грищенко Оніла Степанівна каже про неї: «Жінка-тандем. Ексклюзивне поєднання жорсткої вимогливості та безмежної доброти». А засновник Українського гуманітарного ліцею, директор Інституту українознавства Петро Петрович Кононенко з усмішкою говорить: «Є гарні вчителі, є гарні директори... Але такої ще треба пошукати на нашій планеті. Вона виняткова, оригінальна, багатогранна і глибока. В ній ніколи не було одномірності».

Особливе ставлення до «нашої мами» мають і ліцеїсти. Ось думки деяких:

«Якби її життя можна було порівняти з мозаїкою, то ми впевнено стверджуємо, що жоден шматочок звідти не загубився і точно не загубиться».

Шицька Анастасія, 14 група

«Жінка — інтелектуально нікому не досяжна, але по духу близька людям сильним і самодостатнім».

Зінченко Максим, 24 група

«Людина, що з руїни возвела храм науки, збудований на культі знань, живому патріотизмі та здорових амбіціях».

Мажаєв Олександр, 22 група

«Жінка, яка духовно, інтелектуально та професійно все росте,

а фізично залишається невідкладною часом».

Москальчук Світлана, 31 група

«Сильний харизматичний керівник, надто вимогливий, але високласний професіонал-педагог».

Шиманська Кіра, 31 група

«Галина Стефанівна — складна особистість, дуже своєрідна й непередбачувана аналізу. Але кожен її крок зважений, ретельно обдуманий, завжди має на меті вищу ціль. Сильна жінка. І винахідлива».

Марціненко Олена, 32 група

«Її секрет у термоядерному погляді, радіус ураження якого сягає від дошки до осялячої партії».

Ліцейна газета «Простір»

Нею захоплюються, їй заздять, їй вважають феноменом зламу тисячоліть, їй довіряють і на неї покладаються, їй люблять і поважають. Можна ставитися до неї по-різному... Немоżliво лишень залишитися байдужим до Галини Стефанівни Сазоненко. Адже вона така загадкова і в той же час така відкрита душа для всіх.

● **Марина ОРЕЛ**

ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Почесний професор Національної Києво-Могилянської академії Ліна Василівна Костенко, чий цикл лекцій, і, зокрема, "Гуманітарна аура нації" стали інтелектуальним надбанням не лише тутешніх студентів, а й стимулювали широке обговорення насущних культурологічних проблем серед інтелігенції, на "круглий стіл": "Поезія Ліни Костенко в часах перехідних та вічних", організований НаУКМА 18 березня, напередодні ювілею поетеси, прийшла в якості гості. Виступи професорів Миколи Ільницького й Тараса Салиги зі Львова, кіровоградця Леоніда Куценка, киян Володимира Моренця, Володимира Панченка, Анатолія Ткаченка, кінокритика Лариси Брюховецької були того варті: провідні літературознавці не менш старанно й чесно підготували свої розвідки, як і юний студент Дмитро Дроздовський, якому Ліна Василівна напорокувала: "Ось побачите, з цього хлопця будуть люди! Ми ще про нього почуємо". Доросла публіка схвально заплодувала, студенти із задніх рядів весело розсміялися. Ліна Василівна, уважно і відкрито подивившись їм у вічі, продовжила: "А ви не смійтесь. Я не помиляюся — ось і з Іваном Малковичем так було. Я прочитала його вірші і написала лист-рецензію до видавництва: видавайте його негайно, доки він ще ось такий, весь молодісний. Мене послушали і видали". Присутні заплодували. Іван Антонович Малкович, знаний директор відомого приватного дитячого видавництва "А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА", як і належить успішному і визнаному поетові й видавцю, стримано і задоволено всміхався: він щойно зімпрівізував свій виступ, присвячений Королеві Поезії, щедро пересипавши його ремінісценціями із народних казок. Ліну Василівну він порівняв із чарівною князівною, із рукава якої сиплються прекрасні квіти і добріні золоті слова-вірші... Мене особисто більше б розчулила книжка "Бузиновий цар" чи збірка дитячих віршів Ліни Костенко, видана видавництвом вдячного Малковича, — до ювілею своєї Хрещеної Матері в поезії. Але, либонь, як і інші державні й недержавні видавці, він не зміг цього зробити: чи то через дійсні фінансові труднощі, чи тому, що Ліна Костенко надто вимогливий автор. Настільки вимогливий, що її вимогливість (зауваж, читачу, — вимогливість до себе) — звільнила багатьох від будь-якої самовимогливості та читацької вдячності до Тієї, що великодушно і легко, — як і належить королевам, обдаровує нас діамантами своїх слів і не хоче ювілейного елею. Вона хоче не водевілів і фарсів, а етичності, адекватності й правди. Її правда — в її книгах, що виходили великими тиражами під більш ніж скромними

«Часом я — це мовчання задушеної вільної людини»

палітурками, тотожними поліграфічним спроможностям минулого сторіччя. Це діаманти її віршів надавали не такому вже й глибокому друковій колодажній глибини, а скромні обкладинки поетичних збірок впадали в очі сивом імені, — то сяяли неповторні ритми її душі та потужна енергетика особистості... На "круглому столі" було цікаво, розумно, виважено і шляхетно. Хіба що... Посмію і скажу: не вистачало на столах... книг. Щойно з друку. Тих, що називають сигнальними. Бо що ж робила Ліна Василівна впродовж свого життя, вбравши у нього поезію і поставивши — над усе — вірші ("вірші писали мене") — як не сигналізувала? По-

силала нам свої точені ямби-сигнали: "у нас немає часу на поразку!" Поразка виявлялася спритнішою, ніж ми: у зневазі до українського слова, в тупості літературних критиків, що охрестили Ліну Костенко "народницею" (цікаво, а геніальний Сікейрос, — теж народник?), у невмінні мобілізуватися, врешті, в тому, що "наші чоловіки хапаються за серце, за голову, за ширінку — але не за зброю", тут варто згадати й іншу поетесу, — ту, що видихнула: "Слово, чому ти не твердая криця?" Крицю, либонь, продали разом із Криворіжсталлю пінчукам та ахметовим — слово останнього призову й останнього десятиліття розтеклося, як водянистий кисіль безкінечними самовиліваннями укреслюючи процесу. Не допомогли ні гранти, ні гарантії "європейського контексту": "Гряде неоецінізм. Я в ньому не існую". Костенко констатувала коротко, як діагноз: "душа пройшла всі стадії печалі. Тепер уже сміятися пора". Отож: "Вірші пишуть мене, прозу пишу я" — ось вам "Записки українського самашедшого". Цю повість Ліна Костенко закінчила щойно. Адресат "Записок" відомий — це ми, це наше суспільство, це наш "прекрасний і неповторний час"; де триває "карнавал масок, щоб сховати відсутність лиця" (В. Моренець). І доки персональна записка із цих "Записок" — кожному з нас — ще в дорозі, і якщо ми дозріли, аби зрозуміти, що "глибока етична апатія суспільства не лише поставила в ситуацію ризику життя української книжки, але й, здається, поглиблювала політичну катастрофу цілої держави" (В. Моренець), — послухаймо, що говорить Ліна Костенко за день до свого неслейного ювілею.

Л. Г.

ІЗ ВЛАСНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСВІДУ

— Особливо вітаю тих, кому ще далеко до власного ювілею. Щодо мене — то мій ювілей квадративий, і цей "круглий стіл" має свою таємницю. Це Києво-Могилянська Академія зрозуміла, що треба перекрити чимось усі "урочистості", — шанування і т. ін. І моя Могилянська сказала: буде "круглий стіл"! Просто розумні люди будуть говорити... І ви помітили — тут було кілька надзвичайних виступів, і, зокрема, мене страшенно порадував Володимир Моренець. Мені було цікаво, сподіваюся, що й вам також. А Володимир Панченко, який мені підсвітив ту скіфську одісею, яка пройшла непоміченою! — і я йому дуже вдячна...

Я дякую Києво-Могилянській Академії, всім, хто виступив і слухав. Але коли мене запрошували, це сказали, що я можу не виступати, а лише слухати. І я подумала: "Так, я пересиджу тут лиху годину"... Бо мав бути вечір в Оперному

театрі, — але... Розумієте, буває отой стан, коли не хочеш... Не хочеш! І я собі думаю: ну, чого мене змушують святкувати і не дають працювати? Потім... Тебе захочуть чимось нагородити. Я вже колись зіткнулась із цим питанням, — тебе можуть дуже неадекватно нагородити. І це не гординя... А може, й гординя — гординя великої гіркоти. Людину можуть нагородити неадекватно. Ось, скажімо, читає мене ні Ільницький вітання від Львівського університету і ректора Вакрчука, — це адекватно. А як мені колись орден хотіли видати — це неадекватно, бо це орден, яким можна нагородити Лазаренка, Єльцина і ще багатьох... Я нікого

не хочу ображати, але кожен із нас заслуговує чогось такого дуже адекватного! Дуже сердечного, — і я вам дякую за цю адекватність, тому що ювілей як нагода побачити добрих людей, відчутти їхню розуміння — це адекватно!

Я вдячна Ларисі Брюховецькій,

про кримських татар Тельнюк писав, коли всі боялися.

Про Євгена Маланюка і його архів. Це теж безкінечно сумна історія. Я не знала, що Маланюк мене не знає. І коли сюди приїздив Вольфрам Бургарт, син Юрія Клена, то я по секрету передала привіт

української поезії, зокрема до поезії Ліни Костенко. Щоб учнів "заловити" на українського поета, він брав два портрети — співака Макаревича і Ліни Костенко, бо в мене є вірш "Вокзал", а у нього — пісня "Вокзал". Мовляв, може учні прочитають Ліну Костенко...

В ЧАСИ ПЕРЕХІДНІ ТА ВІЧНІ

яка говорила про мою роботу в кіно і згадала мого чоловіка Василя Васильовича Цвіркунова. То людина такого благородства, що він і тепер — завжди зі мною, він — тут...

КІЛЬКА ДЕТАЛЕЙ, ЯКІ Я МУШУ СКАЗАТИ

— Тут хтось сказав: вона вибрала долю, а не вірші. Ні, я таки вибрала вірші! Я вам скажу: прозу пишу я. Над статтями я працюю. А вірші пишуть мене! Господи, я вибрала вірші, — хоч би вони мене вибрали, хоч трішки...

Є кілька деталей, про які я мушу сказати. Тут згадували Тельнюка, Ільницький згадував... Розумієте, все це стало вже історією. Це історія. Той, хто помер, уже не може захистити себе. Тельнюк — це складна була постать, і в тій ситуації, яка була — люди мене обороняли, а я змушена була обороняти Тельнюка. Він дуже був молодий, на нього натисли, і він змушений був написати проти мене абсолютну брутальну, некрасиву статтю. Чому написав?.. У мене — "Іма Сумак", а він написав "Пісеньку дикої ірокеза", яку присвятив мені. І його, молодого, неопереного, — викликали в ЦК і як дали йому, як натисли! І він написав ту статтю, яку тут згадали.

Розумієте, зараз є звичка друкувати листи. Я думаю, що повинна бути якась культура — ну як сказати? — замогильної пошти. Не все треба друкувати за життя людей, які пам'ятають тих людей... Я отримала від Тельнюка дуже важкого листа, — він розумів, що я його зрозумію і я його пожалію. Він так страждав через ту статтю, яку написав проти мене, і я це зрозуміла. Я ніякої відповіді не давала йому через пресу. А найтяжче, що було, — мені його брат дав листа, яке після Станіславової смерті. Йому було погано, він хворів, і написав того листа, де було й кілька слів до мене. Він просив пробачення... Це дуже тяжко. Не треба виминати хороших людині її помилки. І, потім, — не забудьте, що

Євгену Маланюку, — тоді, коли ім'я Маланюка не можна було вимовляти. Але я знала його рядки про те, що коли немає вождів, то народжуються поети й пророки... І який же був мій подив, коли в Америці до мене підійшла Наталя Даниленко і передала мені привіт... від Маланюка — букет із дивною квіткою, яка називається "райська птиця із Гаваїв". І так от вийшло, складно: Маланюк, виявляється, мене знав, а його знала, і після його смерті, через багато років, я отримала цю райську птицю... Потім я відвідала його могили, у мене є фото.

Тут цитували маланюківський запис про Симоненка, що "Симоненко — це крик прозрілого раба". Це дуже тяжко, це така доля українських поетів, — вони жили в такій країні...

Якщо відштовхуватися від цього порівняння, від цього формулювання, — я б сказала про себе, що часом я — це мовчання задушеної вільної людини. Я вам відверто скажу — як там не є, ось ви тут усі говорили про творчість Ліни Костенко, а хто-небудь замислився: а чим я займаюся зараз? Я вам скоро відповім. Річ у тому, що фактично я навіть обрала... еміграцію. Я поїхала не "туди", — я поїхала в Чорнобильську зону. І ці роки я дуже багато була там, бо в тій Чорнобильській зоні було легше, ніж у цій незалежній Україні. Це я вам відверто кажу...

НЕ ВСЕ ТЕ ПРАВДА, ЩО НА ВЕСІЛЛЯХ СПІВАЮТЬ

— Мені сказали, що хтось пише дисертацію про любовну лірику Дмитра Павличка та Ліни Костенко, а також — що в школі найбільше вивчають Павличка і Ліну Костенко.

Бідолашні школярі... У мене є свій погляд на це. У нас узагалі зараз мажорна якась відбувається: щоб залучити школярів до української літератури, української поезії, такі, буває, фокуси роблять... Десь півроку тому я бачила книжку "вчителя, методиста, новатора", який хотів щепити дітям любов до

Знову повторюю: "не все те правда, що на весіллях співають", — ситуація дуже важка. У нас, в українській літературі. І коли я, в 99-му році читала лекції в Києво-Могилянській Академії, я зопалу, і від якоїсь певності, що я щось зробила і ще зроблю, написала авторський курс із 15-ти лекцій — перша була "Гуманітарна аура нації". І я написала собі: українська література в проєкції на третє тисячоліття. Отож. Я повинна була підняти всю літературу українську, проаналізувати і спроекувати на XXI століття. І коли я працювала, то зрозуміла: є якась дуже велика небезпека, яка перед українською літературою стоїть, і саме в XXI столітті. Є органічно запрограмована біда, — оцей перехід, який усе ще тягнеться. А врахуйте, що нова ера вже прийшла, прийшли нові покоління... А чи всім потрібна любовна лірика Ліни Костенко й Дмитра Павличка, особливо в цьому поєднанні? До речі, у Павличка якраз хороша любовна лірика — "Таємниця твого обличчя". Але якщо йдеться про поєднання імен — будьмо тактовними.

Ліна Костенко втратила терпіння: в неї написана "хтось колись першим не витримав. Боюсь, що це буду я". Так от, майте на увазі, що я — не та хороша, гармонійна людина, яка пише ямбами, а я — та людина, яка не витримала. І цим пояснюється також оце моє мовчання, оцей, страшний для мене період, коли я зрозуміла: я далі так жити не можу! Через те — будьмо етичними! Не треба всує моїм іменем махати, тому що... Розумієте, — Павличко — це дуже талановитий поет, це — Герой України, а мій герої України — там вони... Вони всі погинули, — і не забуваймо! — не забуваймо, до якої нації ми належимо. Ця нація трагічна. Через те оці водевілі, ці фальші нікому не потрібні. Хоч людина брати ордені — хай бере. Але... От, знову ж таки, — Помаранчева революція. Ви знаєте, що вже є "Гімн Помаранчевої революції"? Він уже про-

звучав у виконанні хору Збройних Сил України. То я вам кажу: якщо й далі буде така поезія про Помаранчеву революцію, і такі поеми, то — “не трать, куме, сили, спускайся на дно”: Помаранчева революція буде психологічно й духовно скомпрометована. Тому що той же Дмитро Павличко написав гімн — я його чула по радіо: “Ми тут зійшлися на повеління Бога звершити суд над владою нікчем”, — ви, хто були на майдані, — ви мали в душі це — “звершити суд над владою нікчем”?.. “І поки не здобудем перемогу — з одвічного майдану не зійдем”... Влада нікчем — це ті, що нагороджували. Розумієте, — тут порушена етика, і я просто прошу мене пощадити — я гімнів не пишу...

ШІСТДЕСЯТНИКИ

— Тут прочитали статтю моєї доні. Моя Оксана зовсім іншого типу людина, вона не стане писати доповідь “про свою маму”. Якщо вона захотіла щось написати — це буде теорія вглибину, робота серйозної, самостійної людини. Вона написала статтю про шістдесятників, де не називала прізвищ, а брала квінтесенцію теорії...

Що я можу сказати про шістдесятників, коли я беру “Літературну Україну” і читаю там ось таку шапку над інтерв’ю вже немолодого письменника: “Шістдесятники не пускали нас у літературу”. Як я могла не пускати когось у літературу, коли я із літератури була виокремлена?! Із суспільства — витіснена. Мене шістнадцять років не друкували. Хто-небудь чув від мене скаргу? Якби Стус якимось чудом ожив, чи Світличний із його трагічною долею — чи хтось би із них поскаржився? Чи шукали б винуватців своєї долі? Це відсутність гордості — скиглити і скаржитись. Мені було боляче: які шістдесятники?! Виявляється, це Спілка письменників, яку очолював Юрій Михайлович Мушкетик... Ну, то Спілка письменників. Але, знаєте, — не всі ті, хто жили в 60-ті роки, і не всі, кому вже шістдесят, — шістдесятники. Критики-літературознавці, ради Бога, — ви оцю “какви теорію” “какви шістдесятників” якось виправте! Мені здається, що зараз потрібна не лише критика — “рухома естетика”, — українська література в тому стані, де вже потрібна психоаналітика!

Через те, коли я готувала оті лекції, які я тут згадала, я відмовилася від називання прізвищ письменників — я говорила про те, що

є бідою української літератури і не дасть їй посісти належне місце в XXI столітті в цьому суспільстві і, взагалі, у світі. Через те моя перша лекція називалася “Суспільна вірусологія”, — про ті віруси, які літають у нашому суспільстві, а друга називалася “Криза самоідентифікації” — я це вже тоді бачила й розуміла, в чому біда нашого суспільства.

КОЛИ КУРКА КЛАНЯЄТЬСЯ МУЗИКАНТАМ

— Я вже згадувала весілля, — на весіллі молоді кланяються батькам і гостям, вклоняються хаті, гості вклоняються молодим. А курка кланяється музикантам, бо вона ходить і збирає біля них крихти.

Якщо література буде в занепаді, якщо буде, як та курка, що кланяється музикантам, — то це все! Це буде плебейська, це буде охло-держава, — так, як воно тепер є. Будемо сподіватися, що надалі так не буде.

А сьогодні вголос озвучено, що літературу українську не люблять, вона всім остогидла. Вчора я читала в якійсь газеті, що 19-річна дівчинка на питання про Шевченка сказала: “Мене Шевченко не цікавить”... Тобто, — коди знищені. Що буде далі?

Ще одне. Чула я недавно по радію вірші молодих поетів, молодесеньких і талановитих. І це так приємно, — це не оте вже сміттєзвалище, — десь у мене написано “останні музи постмодерну — ворони звалищ приміських”, — звалища душ і мізми психологій для нового покоління нецікаві. Це прекрасно! Але послушайте, що пише сімнадцятилітня дівчинка, як вона закінчує свого хорошого вірша: “Україно! Дозволь мені жити”. Це дуже страшно, — коли нас душили, то ми знали, що це радянська влада не дає нам жити. Треба боротися з тоталітаризмом.

Тепер же виросло покоління, яке бачить те, про що я говорила, — чотирнадцятий рік бачить, — і дівчина сказала: “Україно, дозволь мені жити”. І вперше я відчула свою провину, бо досі я знала, що перед нами винуваті й та держава, й інша. Але коли сімнадцятилітні діти пишуть таке, то відчуваєш свою вину.

Скажу ще ось про що. Лариса Брюховецька сказала, що “ми всі недооцінили версію історії, написану Ліною Костенко”. І вона має рацію, бо відчула, що в мене є своя версія історії. І її ніхто не прочитав.

“Маруся Чурай”, “Берестечко”... У мене був цілий комплекс історичних романів, — лежать папки... Я хотіла дати всю українську історію в строфі. Ямб-то ямб. А спробуйте верлібром написати історичний роман, — хто його буде читати?! Я хотіла це подати так, щоб це всі читали, і не знали, власне, чому це все так западає в пам’ять?! Був у мене такий задум — дати всю українську історію — від початку до кінця. Через що є в мене “Древлянський триптих”, через що “Скіфська одісея”... Дев’ятнадцяте століття — хотілося це дати через Потебню одного, Потебню другого, — того, що в Польщі загинув. Я хотіла дати

ду дано, — дозволяє мені пройти ще й цей етап.

Ювілей — це підсумки. Так от, підсумки в мене особисто дуже сумні, а висновки — невтішні. Але, як я казала, енергетикою мене Бог не обділив, — то... Як там у мене написано?

“Гей писарю, неси мою печатку! Життя пропало, — почнемо спочатку”.

Замість P. S.

На адресу “Слова Просвіти” надійшло кілька телеграм для Ліни Костенко, зокрема й ось ця: “Велику жінку українку поетесу щиро

же чекала урочистого телерепортажу, як було раніше заведено. Але... Звичайності та узвичаєності можна чекати від кого завгодно, тільки не від Ліни Костенко. І, можливо, в нашій Україні нарешті є Президент, який приїхав у дім до великого Поета як Людина. До того ж, попередньо запитавши, чи можна приїхати і привітати, — не на показ, не з камерами. Ліна Василівна прийняла високого гостя, бо поважає цю людину, поважала й тоді, коли він ще не був Президентом.

Розмова тривала понад годину. Це була їхня розмова, і коли Ліна Василівна захоче, — вона сама про неї розповість.

Для цікавих скажу — вони були, були дві начальствені коробочки, але, як зауважила ювілярка, — “Така свобода, так гарно — хоч одна особа ненагороджена!”

І ще — “ми по-людськи поговорили”. Що ж, можливо, це і є найбільша нагорода, яку Ліна Костенко щедро ділить із нами: повернутися — чи піднятися — на той рівень етики, яка, серед масиву важених державних проблем, пропонує нову норму стосунків Поета і Президента: людське ставлення, людська розмова. Справжня повага до літератури, до митця, який не взищує премій і нагород. До митця, чия опозиційність — це високовольтна дуга духу, і нікому не вільно перетинати демаркаційну лінію, за якою свобода вибору, совісті, творчості, за якою — особистість, що не втрапляє запопадливо в контексти політичні й говорить про це вголос.

Ще хочу сказати нашим читачам ось про що: запис імпровізованої промови Ліни Костенко в НаУКМА у когось може викликати враження, що її ювілей був печальним. Це не так. Ліна Василівна розповіла мені, що після “круглого столу”, разом із друзями, вона побувала на могилі чоловіка Василя Васильовича Цвіркунова, — квіти на снігу, пам’ять у серці.

19 березня до неї йшли гості, безперервно дзвонив телефон, поштарі носили вітальні телеграми. Було дружньо, тепло, затишно, було по-костенківськи високовольтно. Ті, хто вітав поетесу, не могли на неї надивитись і наслухатися.

Так, власне, як і завжди, коли Ліна Костенко до нас говорить. А вечір обов’язково буде — тільки він не називатиметься ювілейним. Це буде вечір Поезії, яку, дякувати Богу, люди люблять і чують серцями.

Любов ГОЛТА

Учасники “круглого столу”

Розумовських. Я хотіла й двадцятье століття дати... Так от: не жалійте мене, що мою версію не прочитали, — жодного історичного твору я не напишу більше! Жодного! Ні рядка! Через що? Скільки можна терпіти оцю зневагу до української історії, до українського слова?!

Ви ж розумієте, — я вже потрапила в “народниці” — мовляв, пише про українську історію. Скільки іронії читаю у пресі — щодо отих, хто займається українською історією. Добре. Зараз я писати української історії не буду — щойно закінчила повість, яка називається “Записки українського самашедшого”, і все, що зараз робиться, в цій повісті є.

Уже якийсь час я пишу якісь речі, які можуть пригодитися надалі. Хоча — ні! Чого це я думаю, що я маю бути корисною, пригодитися народові? Я ж не якась народниця. Читаєте чи не читаєте, — мені байдуже. Я буду пофігістка, хочете?!

Та ви розумієте, — енергетика, яку мені — чи від роду, чи від наро-

від усього серця вітаємо днем народження Ви своїм геніальним словом ділом доводите всьому світу що Україна була є і буде Ви наша розрада у сумтну хвилину Ви наша надія на світле воскресіння землі нашої народу нашого хай Бог дарує Вам світлу днину на довгі довгі роки міцного здоров’я Вам негомовного полум’я душі ми любимо Вас ми пишаємося вами = Северодонецька “Просвіта”.

Я би не цитувала вітань своїх побратимів-просвітан із Северодонецька (сподіваюся, вони мене вибачать, як і Ліна Василівна), коли б не відчувала означених їхньою телеграмою почуттів, не знала, що під нею очоче підписалися б тисячі українців.

Із Северодонецька це вітання прийшло 19 березня, саме тоді, коли Ліну Василівну прийшов привітати з днем народження Президент Віктор Ющенко. Про це нам повідомив біжучий рядок теленовін і всі радіоканали. Каюсь: я ду-

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФЕСТИВАЛЬ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ «ШЕВЧЕНКО В МОЄМУ СЕРЦІ»

Всеукраїнський Фестиваль дітей та молоді “Шевченко в моєму серці”, присвячений 190-річчю з дня народження Кобзаря. Започаткували його 2004 року “Шевченківський фонд — XXI століття” та Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

У програмі цьогорічного II Фестивалю — проведення 7-ми творчих конкурсів: літературного, художнього, народного та прикладного мистецтва, музичного, театрального, читців та істориків-краєзнавців.

Літературний конкурс має на меті визначити кращий художній твір у номінаціях “Поезія” та “Проза” за шевченківською тематикою, біографія поета, творчість, місця проживання й перебування, вплив особистості творців Т. Г. Шевченка на його сучасників і сьогодення, вшанування пам’яті великого Кобзаря.

Художній конкурс і конкурс творів народного та приклад-

ного мистецтва — визначить кращий малюнок, картину, твір декоративно-прикладного мистецтва за творами Тараса Шевченка. Музичний конкурс — написання тексту та музики пісні про Шевченка, написання музики на поезії Т. Г. Шевченка, виконання власних музичних творів за Т. Г. Шевченком. Конкурс читців — краще художнє читання творів Тараса Шевченка. Конкурс істориків-краєзнавців — розроблені маршрути екскурсій, походів по Шевченківських місцях: подання звіту на кращу дослідницьку, інформаційно-пізнавальну працю (стаття, розвідка, репортаж, альбом, відеофільм тощо). Театральний конкурс — краща вистава серед дитячих та юнацьких драматичних колективів за творами чи інсценізаціями творів Т. Г. Шевченка або про Шевченка.

Фестиваль “Шевченко в моєму серці” проходить під патронатом Президента України В. А. Ющенка. За підсумками про-

веденого I-го Фестивалю в підсумковий тур вийшло 1437 дітей з різних куточків України.

Творчість юних шевченкознавців оцінювало авторитетне журі, до складу якого входять визначні діячі культури й мистецтва України. Очолує журі народна артистка України Лариса Кадирова, голова правління “Шевченківського фонду — XXI століття”.

Серед організацій, які співпрацюють із II-им фестивалем “Шевченко в моєму серці” й надають благодійну допомогу: Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка, Міністерство України у справах сім’ї, дітей та молоді, Головне управління освіти і науки м. Києва, Національна спілка письменників України, Національна спілка художників України, Національна спілка народних майстрів України, Національна спілка композиторів України, видавництва “Криниця”, “Веселка”, “Дух і літера”, видавничий дім “Ки-

єво-Могилянська академія”. Генеральний спонсор II-го Фестивалю “Шевченко в моєму серці” — ЗАТ “Енран”.

Заходи Підсумкового туру Фестивалю “Шевченко в моєму серці” — (конкурс читців, театральний конкурс і музичний) проходять 25 березня з 11.00 у Будинку дитячої та юнацької творчості Голосіївської райдержадміністрації: вул. Сорокаріччя Жовтня, 22/1.

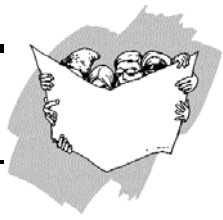
Урочиста церемонія нагородження переможців Фестивалю-конкурсу “Шевченко в моєму серці” відбудеться з 14.00 год. 26 березня у Будинку вчителя (вул. Володимирська, 57).

На церемонії нагородження передбачається участь поважних гостей, громадських діячів, керівників творчих спілок, громадських організацій. З привітальним словом до юних переможців звернуться зокрема І. Дзюба, П. Мовчан, М. Жулинський, В. Яворівський, А. Роговцева, М. Степаненко, В. Перевальський.

Оргкомітет Фестивалю-конкурсу, Київ, 26 березня 2005 р.

Добровільні пожертви “На Кобзареву Церкву”: МБФ “Українська Родина” Р/р № 2604520014510 1 в Подільській філії АКБ “Київ”, МФО 320401 ЗКПО 21709106

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 618 338 грн. 06 коп.

РОЗДУМИ НА ТЕМУ

КУДИ ВЕДЕТЕ?!

Перший рік діє осередок Всеукраїнського об'єднання ветеранів у містечку Бібрка на Львівщині. До його складу входять 24 особи. Це колишні вчителі, інженери, службовці, медичні працівники й робітники різних спеціальностей. Особливо плідно показали себе літні бібрчани в процесі підготовки та проведення виборів Президента України. Вісім членів осередку отримали листи-«Подяки» від Президента України Віктора Ющенка за активну участь у справі боротьби за кращу долю України.

Ветеранам болить серце й душа за те, що лідер соціалістів Олександр Мороз подав проект нового закону у Верховну Раду про двомовність у державі. Людина, що виходила на сцену Помаранчевої революції, замахнулася на ст. 10 Конституції України. Чи не забагато змін одразу в нашій Конституції за Вашою волею, пане шановний. Куди Ви йдете і нас веде?..

• **Ярополк ЦАРИК,**
м. Бібрка Львівської обл.

РУСИФІКАЦІЯ
В КРИМУ ТРИВАЄ

Програма «Події» ТРК «Україна» надала інформацію з V форуму русистів України, що нібито понад 90 % кримчан вважають за рідну й мислять російською. Ця інформація не відповідає дійсності.

Ось дані останнього всеукраїнського перепису: «**Мовний склад населення Автономної Республіки Крим, за даними Всеукраїнського перепису, характеризується такими даними: українську мову вважають рідною 10,1 % населення АРК, російську мову вважають рідною 77,0 % населення, кримськотатарську — 11,4 %.**

Сьогодні не російська, а українська мова потребує захисту. Примусова русифікація українців триває. На межі закриття єдина в Криму українськомовна газета «Кримська світлиця», український музичний театр влада перетворила на російськомовну «оперетку», українською мовою в школах навчаються менше 2 % кримських дітей, Таврійський національний університет не готує вчителів-предметників для шкіл з українською мовою навчання, немає жодного українськомовного вищого навчального закладу, на державній телекомпанії «Крим» відсутні новини українською мовою. Таких прикладів про діяльність антипатріотичної влади — безліч.

• **Олег ФОМУШКІН,**
голова Кримської організації УНП

ЦІКАВИТЬ ШКОЛУ

Передплачую «Слово Просвіти» ось уже впродовж року і дуже шкодую, що з таким запізненням. Кожне число прочитуємо з дружиною Вірою Тимофіївною практично повністю. На шпальтах газети знаходжу відповіді на всі мої запитання щодо проблем сьогодення. Збираю підшивку. Передплачуватиму «Слово Просвіти» завжди! У 2004 р. розповсюджував газету поміж мешканцями села. На 2005 рік у нашому селі «Слово Просвіти» передплатили 3 сім'ї. Подобаються всі публікації. **Особливо про українську мову, історію.** У захопленні від мови газети: добра, ввічлива, вишукана. Роблю багато виписок у зошити «Крилаті слова» і «Мудрі слова».

Побажання: 1. Дещо зменшити ціну газети. 2. Ввести розділ «Природа і Ми». 3. Надрукуйте в газеті хронологію подій на Майдані Незалежності з самого початку Помаранчевої революції. Про це особливо просили мене вчителі Лютізької школи.

Я — зі «Словом Просвіти», бо це моя газета.

• **Анатолій ДРОМАРЕЦЬКИЙ,**
с. Лютіж, Київщина

Від редакції: Нам і самим давно спало на думку подати хронологію подій під час виборів Президента України. Але маємо сумнів щодо доцільності такої публікації, позаяк послідовний повний виклад матеріалів про ці події потребуватиме тривалого часу; тим більше, що в тих матеріалах — маса цікавих деталей, які зберігають свою актуальність. Хотілося б, щоб читачі висловилися з цього приводу.

НЕЗВАЖАЮЧИ НА ПОСАДИ

Ялтинський суд розглядає чотири цивільні справи за скаргами на міського голову, міськраду й виконком. Судовим виконавцем ялтинського управління юстиції не вдається описати й арештувати майно міського голови Алушки Валерія Андика та його заступника Сергія Кубанцева, бо вчасно не надали необхідних для розгляду справи документів, що розцінено як неповагу до суду. В. Андика затримали, нині він у лікарні під наглядом міліції. Його заступник, свідчать колеги, «мотається по відрядженнях». У ялтинському суді вирішується питання про обшук їх-

ніх житлових приміщень.

Алушта вже більше ніж рік без міського голови. Олександра Нечаєва відсторонили від виконання обов'язків «батька міста» на час слідства. Воно нині закінчено, справа передана до суду. Та, на жаль, і за час керівництва депутатів, які назвалися «рупором громадськості в боротьбі за відсторонення корупціонерів від влади», будівництво нічних клубів і магазинів у парках міста не припинилося, бурхливе залучення значних коштів інвесторів прозорим не стало, таємний продаж землі триває, умови здачі в оренду різних об'єктів

без конкурсу опротестовує прокуратура, підприємці безнастанно мітингують проти того, що «домогтися від міськради будь-якого рішення практично неможливо, якщо в ньому не зацікавлені самі... депутати».

Прокуратура Криму порушила кримінальну справу щодо чотирьох затриманих посадових осіб регіональної митниці.

Шість комерційних структур за підробними документами оформили так звані «псевдо-експорт» із метою відшкодування з держбюджету податку на додану вартість. На адресу американської фірми було задекла-

СПРАВИ СУДОВІ

ровано товари (двоокис титану, устаткування й запчастини до автомобілів) на загальну суму майже 250 млн. грн. Відшкодування з держбюджету від здійснення цієї махінації мало скласти 50 млн. грн. Фактично ж, за межі України вивезли продукцію, вартість якої ледве перевищила 50 тис. грн. Розслідування встановило, що незаконні дії скоєно через недбалість працівників Кримської регіональної митниці, які не здійснили митного догляду експортованих товарів і не перевірили їхньої митної вартості.

• **Віктор ХОМЕНКО,**
Крим

фото Ганни Оберської

9 березня біля пам'ятника Шевченку у Києві пронизливо і надзвичайно актуально звучали мудрі слова нашого Генія, що з часом стають щораз вагомішими, набирають сили у свідомості українців, котрі піднялися з колін, котрі вже живуть у новому часі.

ЄВРОБАЧЕННЯ І МИ

ПОРА ВЖЕ ШАНУВАТИ СВОЄ!

Російська естрада переживає шалений спад.

Прикро, що ностальгуючі та слабенькі російські артисти не вилазять з України і навіть подалися в Галичину. Малінін — удруге протягом року.

Прикро було дивитися телеконцерт, присвячений Міжнародному жіночому дню — 8 Березня: половина російських артистів. На інших каналах цього вечора нічого українського не було. І це тоді, як сучасна українська естрада вирізняється неймовірною барвистістю.

У нас нині представлені мало не всі відомі музичні течії. Візьмемо хоча б першу четвірку лідерів конкурсу на Євробачення—2005: «Гринджоли» — справжній поп-панк; Ані Лорак — класичний поп, не гірше тієї ж Бритні Спірз; «Юркеш — поп-фолк альтернатива»; «Де Шифер» — на межі техно й індустріального року.

А як враження від класика В. Павлика та «Стенд Ап»? Добра половина конкурсних пісень — це пісні рівня торішнього «Євробачення».

Де нині Руслана? А об'їздить Європу зі своїми «танцями з вовками». Ера України в Європі триває.

Непросте питання: коли ж прийде Ера України в Україну? Бо на радіо, в потягах, автобусах, громадських торговельних закладах, не кажучи про дискотеки та ресторани, все ще гуде російська попса.

Чи ми такі консервативні, чи не вміємо пишати своїм, як інші народи. Бо пора-таки слухати свою музику, якщо її визнала Європа. Та будьмо ж урешті мудрішими!

• **Степан БОЙКО**

P. S. Якщо цей допис буде надруковано, хотілося б, щоб на нього звернула увагу міністр культури п. О. Білозір, бо вже давно потрібно контролювати програму державних урочистостей, інакше там буде нічого національного.

ЛЮБОВІ ДЖЕРЕЛА

У старовинному особняку Харківських просвітелів Алчевських, в якому розташований художній музей, відбувся творчий вечір чарівної артистки філармонії Наталії Сидоренко, присвячений 105-річчю з дня народження славетної української співачки О. Петрусенко.

От уже 60 років як її немає з нами, але ім'я співачки і її срібне тремоло знайомі кожному, чие життя пов'язане з Україною.

Відкрила і провела вечір красна Лідія Осинцева. Представила почесних гостей, серед яких була директор Балаклієвського краєзнавчого музею Інна Дмитрівна Кригіна.

Зазвучав дивовижний голос Оксани: «Місяць на небі...» Вимкнувши магнітофон, Лідія Петрівна

БОЯЗЛИВЕ

Ось уже минули дні Помаранчевої революції. У ті 17 днів Київ для кожного став-таки ближчим. Змінювалися погляди. Змінювалися критерії життя. Було щось суттєвіше, щось значиміше від проблеми буднів. Ніби хтось освітив душі великою вірою. Люди вірили в торжество правди, і ця правда залежала від волі кожного, стала великою силою. І ніхто з можновладців не посмів піти супроти народної волі. До влади прийшов Народний Президент, з яким асоціюється якась вища справедливість.

Та ось почалися будні, люди повернулися у свої домівки, почалася робота. Але ж на місцях залишилися працювати старі кадри і старі схеми!

Кожен на щось сподівається. І кожен упевнений: щось зміниться. Та хто це змінить і як?

Підтримую слова пана Б. Бронника: «Ніколи ні злочинство, ні корупція не впадуть ниць, якщо кожен українець не звільнить своєї душі від байдужості». Приєднуючись, хочу звернути увагу на існу-

проникливо розповіла про життя і творчий шлях співачки, показала копії архівних фотографій, а деякі подарувала присутнім.

Наталія Сидоренко — послідовниця славетної співачки — зачарувала натхненням виконання українських народних пісень із репертуару О. Петрусенко: «Ой не світи місяченьку», «Там, де Ятрань круто в'ється...», «Гандзя» та інших.

Маленькою дівчинкою вона вперше почула голос Оксани по радіо. Сила й краса співу так її підкорили, що вона почала наслідувати славетну співачку. Мама віддала Наталю вчитися співу. Захоплення творчістю Оксани Петрусенко, талановите виконання пісень, які вона співала, зовнішня схожість призвели до того, що Наталку називають харківською О. Петрусенко. Почувши її спів, зовсім незнайомі люди впізнають

ВРАЖЕННЯ

у ній славу попередницю.

Разом із солістом оперного театру Петром Олійником Наталю виконала дует Оксани та Андрія з опери «Запорожець за Дунаєм» І. Гулака-Артемівського.

Багато поетів, закоханих у спів Оксани Петрусенко, присвятили їй свої вірші. Пісні й поезії цього вечора начебто переплелися з візерунками на моїх рушниках і вишиванках, якими було прикрашено залу. Поміж іншим згадалося також, що своєю людяністю, співчуттям Оксана Андріївна допомогла богданівській художниці Катерині Білокур «вийти в люди».

Ми поверталися додому із почуттям глибокої вдячності всім, хто подарував нам цей чудовий вечір, в якому ми доторкнулися до музичної історії нашого краю.

• **Тетяна КОСТОВА,**
м. Харків

ХАБАР У ЗАКОНІ!

ючу схему — схему т. зв. «добровільних пожертв». Законно, комар носа не підточить.

Наприклад, у нашому місті для встановлення індивідуально-опалення треба внести «добровільну» пожертву на користь пожежної служби. Для вступу у Бережанський агротехнічний інститут на бюджетну форму навчання треба зробити «добровільний» внесок (спонсорську допомогу) на користь інституту. Щоправда, в попередні роки батькам студентів потрібно було «добровільно» внести 2,5 тис. грн., а на цей навчальний рік — вже 4,5 тис. грн. Апетити зростають, і напевне, критерієм вступу в інститут є не знання, а зовсім інші показники.

У лютому кожен студент повинен був «добровільно» купити річний вхідний квиток, який надавав право безкоштовно відвідувати змагання з футболу на міському стадіоні м. Бережани. Щоправда, кожен із викладачів також мусив «добровільно» купу-

вати цей квиток у кабінеті завідувача кафедри чи декана. Цікаво, що вартість квитка для студента — 10 грн., для лаборанта — 15 грн., для викладача — 30 грн.

Напевне, є й інші випадки та схеми, про які всі знають, але мовчать. Манна небесна не впаде. Нічого не буде без особистої нашої участі, без нашого поту й мозолів.

Цей лист подаю як анонімний, позаяк стосується організаторів, річний дохід яких сягає мільйона гривень.

• **Ім'я і прізвище відоме редакції,**
м. Бережани
Тернопільської обл.

Від редакції: Як відомо, анонімних листів не друкуємо. Але для цього зробили виняток, бо в ньому, особливо в останніх двох абзацах, бачимо досить характерну суперечливість. Залишаємо це для коментарів нашим читачам і просимо більше не надсилати нам анонімок.

РЕФЛЕКСІЇ

Майже завжди переглядаю "Слово Просвіти" одразу на ганку: гортаю, ознайомлюючись зі змістом, а дещо, найцікавіше, швидко прочитую. А сьогодні похапцем переглянув тільки титул, втішився, що на мене чекає детальне знайомство з "феноменами Любові Голоти" й побіг, не розгортаючи, заховавши часопис за пазуху. Побіг, бо четвер, базар, людно, робота; й приймача пригледів дорогою до пошти — дешевого — китайського, але чутливого до всіляких уже не ворожих голосів. Перед лотком із приймачами й зупинився. Розговорилися про чутливість приймача й ціну, пожартували про м'ясо й розійшлися. Уже аж на роботі зрозумів, що загубив газету: светр — жодних кишень. Повернувся й біля того ж лотка з приймачами знайшов брудну-брудну, всеньку в болоті, лише розгортку моєї газети. "Швиденько підібрали й читають середина", — подумалося одразу. Нехай просвіщаються, а я — до бібліотеки. Проте там на мене чекала неприємна звістка: просвітян, що чита-

ОКАЗІЯ

ють "Слово Просвіти", у районі з нового року знову лише двоє — я й голова районної "Просвіти", славний пан Володимир — учитель української мови, голова села. Емігрантські гроші на передплату газети закінчилися, революція успішно завершилася. Ющенко! Ющенко — і звучить уже в глибокій підсвідомості кожного українця, свідомість еволюціонує: сите й вільне життя, районна "Просвіта" на правильному шляху, без московського бездоріжжя, без хохляцтва. Можна спокійно лягати спати — заасфальтований Донбас (чи хто там на черзі з прогресивних міських будителів?) розбудить дике село черговим поросячком.

Але не спиться, не лежить останнім часом, — тому перетелефонував Володимиру й домовилися, що спільним коштом передплатимо ще одне число, хоча б на півроку, для районної бібліотеки.

● **Олександр КОВТУН**, м. Шаргород

ФРАГМЕНТ

Сама я заробітчанкою не була. Але їхала до Італії в гурті заробітчачан. Дві молоді дівчини — одна з Херсона, інша — з Миколаєва, чоловік років 53-ох та 62-річна Катерина з Херсонської області, яка більше ніж за 2 тис. євро домоглася візи й уперше їхала на заробітки. Ті дві дівчини та чоловік дуже журилися, що змушені знову вирушати до Італії, говорили, що нізачо не поїхали б, якщо мали тут, в Україні, роботу.

Аби хоч якось забути, вони пили горілку. Та веселощів це їм не додало.

Уже в Італії бачила, як на зустріч із водієм, що віз мене, виходила дівчина-українка та передавала гроші рідним в Україну. Мені пощастило на водіїв, бо водій Петро, якому мене доручили вже в Італії, не кинув мене на півдорозі, посадив в електричку, сказав, коли виходити, й зателефонував колишньому зятеві, батьку мого онука, щоб зустрів мене в Спінеті, бо вже ніч насувалася. Правда, той, навпа-

ВРАЗИЛО МЕНЕ В ІТА-

ки, взяв та втік із дому, забравши Антона, і коли б Господь не послав італійця Савеліо та його подругу з України, то пропала б я в тій Італії, не побачивши свого дитяти.

Зустріла я в Італії молоду москвичку, яка там живе вже 10 років, вийшла за італійця, двоє діточок має. Нібито не бідує... Проте мене дуже вразив такий випадок: коли в кав'ярні її синок упустив морозиво, то вона морозива не викинула, а очистила й знову дала дитині.

Водій Григорій, з яким я поверталася в Україну, говорив, що італійці після вступу до Євросоюзу стали жити гірше, не можуть звикнути до цього, що трапляються випадки самогубства. Наслухалася я за довгу дорогу всього. Розповідав, що наші українки й розум втрачають від тих заробітків...

● **Галина МОГИЛЬНИЦЬКА**, м. Одеса

КАТЕГОРИЧНО

НЕ ТРЕБА НАМ БОЯТИСЯ

Дякую за вашу газету "Слово Просвіти". Я одержував газету того року завдяки онучці, яка мені її передплатила. Цього року зібрав грошей і передплатив на 6 місяців. Ваша газета розкрила очі: хто є хто. Тільки ваша газета пише про те, чого ніде не прочитаєш. Наша Дніпропетровська область часом видається мені якимось комуністичним, московським, лужковсько-бабуринським осередком. Тут українського немає нічого. Жодної газети українською мовою. "Червоний гірник": половина — українською, половина — російською.

Керівники всіх рівнів не хочуть нашої мови і не розмовляють нею. Зверніть увагу на нашу область. Після виборів треба замінити всі керівні органи. І районних голів треба замінити.

У лікарнях хворим, які не хотіли голосувати за Януковича, пропонували йти додому, а після виборів прийти на операцію. Забирали паспорти і примушували голосувати за Януковича. Наш голова Інгuleцької райради Рижков улітку посилав учителів по хатах, щоб забирати паспорти й давали розписку голосувати за Януковича. Збирав сійонерів і наказував голосувати за його кандидата. Машина з гучномовцем їздила вулицями і з неї закликали голосувати за колишнього зєка.

За жодних обставин не допускайте визнання російської мови другою державною. Не треба боятися нікого. Росія 350 років не боялася і зараз усе робить, як хоче: насаджує свою ідеологію, свою мову і не зважає на те, хто що про неї скаже. Робімо й ми своє!

СХАМЕНІТЬСЯ

ІЗ ЯКОГО ЦЕ ДИВА?!

Весняне сонце затьмарили не лише мари та морози, а й О. Мороз своїм "Проектом про статус офіційної російської мови в Україні". Підступний удар "чужого серед своїх" (маю на увазі переможців Революції), надав небувалої наснаги ворогам української мови. Заворухилися, зарепетунали, заплазували, показуючи гострі ікла та зуби.

Гострішим стало бажання поставити в центрі Києва великий пам'ятник-засторогу всім українцям у вигляді скрижалів із написом на камені "Плекайте матір свою — рідну мову — тобто Україну".

Мова й Україна бо — суть єдиний організм, ціле, що не розділяється. І це мусьять закарбувати собі всі українці.

Мене не дивують дії наших історичних "братніх" нападників, їхніх нападів із метою завдати смертельного удару було сотні. Дивують дії "свого" українця, що отримав цю мову як дар із молоком матері. Зрада з боку свого — завжди болюча. Дивним і незрозумілим є джерело, першопричина такого, м'яко кажучи, сумнівного вчинку українця. Адже О. Мороз — талановитий і працьовитий, сміливий і чесний, не "халун-олігарх", виходець із села, безперечно, герої Помаранчевої революції. І раптом — така ганьба всім, що вірили йому, пишались ним.

Безперечно — тепер (чи назавжди?) О. Мороза віднесено до коргори Тараса Чорновола та "іже з ним". Все-таки бажано, щоб він схаменувся.

● **Микола ВОВЧЕНКО**

СЛОВО ДО ЧИТАЧА

Вдячність. Вдячність — це перше й найголовніше відчуття, котре виникає, коли читаємо ваші листи, шановні дописувачі.

Вдячність за труд вашої думки і серця у цей важливий для України час випробувань, коли бандократ із старої влади активно чіпляється за важелі, а від хвилі оновлення (від оновлювачів) усі й одразу вимагають кардинальних змін краще прямо сьогодні.

Тоді як насправді слід розуміти, що впродовж двох місяців неможливо на 180 градусів розвернути курс такого потужного корабля, як центрально-європейська держава.

"Всіх познати, нових поставити!" — це гасло невідгласів. Бо якщо ми хочемо створити в Україні потужну антиукраїнську силу, то треба сьогодні в один день усіх дотеперішніх можновладних громадян познати, щоб вони назавтра об'єдналися, об'єднали капітали, взяли гроші й сценаристів від Путіна й післязавтра підняли антиукраїнський фронт в Україні. Отже, потрібен компроміс між громадянами різних уподобань і переконань.

Звичайно, це зовсім не означає, що треба доводити компроміс до абсурду. От тут і починаються нюанси. Бо політика — це, що б там не казали, мистецтво можливого. А для України це означає мистецтво реалізації національних інтересів у не дуже національно свідомому суспільстві. У такому, яке є.

Тільки не треба відразу пояснювати, чому ми такі. Бо, по-перше, ми настільки різні в своїх уявленнях і переконаннях, що про повну згоду по всіх пунктах можна тільки мріяти. А по-друге, кожен має право на

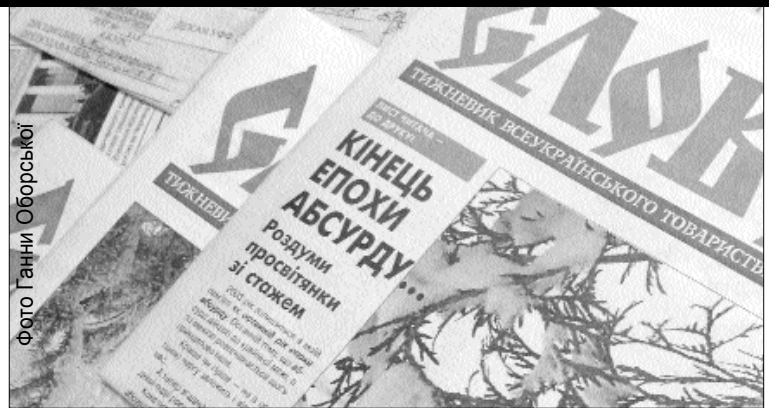
власну опінію, бо громадян однієї держави не можна ділити на "правильних" і "неправильних". Залишається одне: переконувати. А хто бреше, тих — на чисту воду.

Переконати можна лише тоді, коли є можливість обмінятися

міс: давайте входити в певні рамки дописів — тоді вірогідність публікації ваших листів, шановні читачі, збільшиться.

Що треба знати дописувачеві, щоб побачити в газеті надрукований матеріал під своїм іменем?

ДАВАЙТЕ РОБИТИ РАЗОМ!

думками. Власне, для обміну думками існує в "Слові Просвіти" постійний розділ "Читацьке віче". На шпальтах цього розділу ми хотіли б вміщувати всі листи, що надходять до газети. Але це майже неможливо. І не стільки тому, що отримуємо багато кореспонденцій, скільки тому, що ваші листи, шановні дописувачі, нерідко дуже великі за обсягом, політематичні (коли в одному листі дописувач намагається охопити водночас усі проблеми). Технологія підготовки матеріалів до публікації і випуску газети часом не дає можливості їх опрацювання. Отже, пропонуємо компро-

1. Обрати обсяг і жанр публікації (стаття — до 8500 знаків; замітка, репліка — до 2000 знаків; нотатка — до 800 знаків; рядки з листа — до 200 знаків).

2. До статті бажано прикласти дві, а до замітки — одну ілюстрацію.

3. Краще, звичайно, передавати матеріали до редакції електронною поштою, але не обов'язково. Усі листи читачів у будь-якій формі уважно перечитуються і обговорюються в редакції, а найактуальніші за змістом і цінні за пропозиціями з важливої теми передаються відповідним органам і посадовим особам.

Єдине прохання — писати вразно і зрозуміло. На жаль, трапляються листи, прочитати які не вдається навіть нашим набірникам, яких по праву можна вважати досвідченими фахівцями з розшифрування почерків.

На жаль, не можемо вмістити цікавий і виразно написаний т.п. Анатолія Зборовського з м. Ірпін на Київщині. Не можемо, бо розповідаючи про долю Івана Бровка, дописувач не приклав жодної ілюстрації з біографії цієї людини.

Я б ще запропонував шановним дописувачам таке: давати заголовки і рубрику листа (рубрику можна вибрати з наших публікацій), а також підкреслювати один найважливіший абзац чи речення.

Ніхто тут не збирається нав'язувати читачам функції журналістів, але якщо ми всі — читачі й журналісти — дотримуватимемося спільних, узгоджених правил підготовки матеріалів, тоді наша з вами газета буде повнішою, цікавішою, багатшою на теми і прізвища. Ваші прізвища, шановні дописувачі.

● **Євген ҐОЛИБАРД**

P.S. Останнім часом деякі читачі скаржаться на брак "Слова Просвіти" в кіосках, а один із переплатників повідомив, що на пошті йому сказали, буцімто наша газета вже не виходить. Очевидно, не з усіма активними прихильниками антиукраїнського курсу Кучми—Януковича, які стали в рішучу опозицію, вдасться досягти компромісу.

Зараз уже неначе все стихло. Я сам не із Західної України, на шахту потрапив із Миколаєва за оргнабором, із радянської армії. І здоров'я поклав на шахті, і залишився ні з чим — все пропало на книжці (20 тис. руб.). А тепер — злидні й каліцтво. І називають мене тут націоналістом тільки тому, що розмовляю українською на роботі й вдома.

Слава Богу, хоч зек не став президентом. Я пропрацював 10 років на стапелях та біля мартену в Миколаєві на суднобудівному заводі й 24 роки в шахті на колінах.

Вимагаю люстрації і всіх колишніх — під суд. Ветеранам УПА — пільги та пошану, бо вони йшли за покликком правди, а не туди, куди ведуть комуняки.

● **Володимир КОЛІСНИК**, м. Донецьк

РАДИКАЛЬНА ДУМКА

Ви там — у Києві... І у вас там на майдані дікі танці Руслани... А в Донецьку — багато диких людей. І такого добра ще надовго вистачить. Бо ви там всю увагу зосереджуєте біля себе, а на нас не звертаєте уваги, поки не станеться великої біди. А у нас прямо антидержавна, антиукраїнська істерія. І чому ніхто не зупинить цю Вітреничку з її соратником Марченком, яка їде в Донецьк і топчється по всьому українському? Чи той же Симоненко зі своїми московськими попами. Вихваляється, що йому головний московський піп ордени вішає, мабуть, за те, що комуняки церкви руйнували і попів тих розстрілювали.

Хоч не вмикай телевизор, а у кіоску не купиш правдивої газети. І чого ви там вичікуєте, — нових го-

Я САМ НЕ ІЗ ЗАХІДНОЇ...

лодоморів чи війни? У нас вже і своєму Хусейну — Кобзону пам'ятник спорудили, і московську пушку поставили. А тепер — давай автономію! — і українці стануть меншиною, як у Криму. Добре, хоч на останній тур виборів приїхали на допомогу з Білої Церкви. А то не знаю, що тут було б.

Я втримався всі три тури членом комісії. Хоча потім і хліба купити в магазині не зміг — торгашка ледь рукав не відірвала на курточці з криком, що мені Янукович її дав. Пізніше п'яні блатні погрозували смертю. Наступного дня пішов до кіоску, а там дві жінки, які продають цигарки школярам біля 100-ої школи, де я був членом ДВК. Одна з них почала обзивати мене помаранчевим. Тоді

на мене накинувся, точно, колишній зек і погрожував зарізати. На міліцію й не сподівайся. Вони всі "герої", бо ходжу з паличкою, — інвалід праці.

Але це ще не все. Вночі прийшли до мене додому. Один — бугай на метр вищий за мене — дзвонить в квартиру. Я прикинувся, що мене немає вдома. Він почав вибивати двері. Якби я не підпирив їх ізсередини, то точно вибили б. Згодом виявляється, що в іншого члена "Просвіти" обікрали квартиру зі зломом.

А ще як ми перед виборами виставляли палатку "За Ющенка", то не встигли простояти і двох годин, як на нас напали. Порізали палатку і конфіскували газети "Так". Чотири дні мене тягали по міліціях.

ПОДІЯ

Нещодавно в Київському театрі оперети відбулося нагородження переможців «Книжки року 2004» — акція, якої книжковий світ чекав із нетерпінням. Що ж, очікування зрозумілі, адже «Книжка року» — наразі єдина серйозна премія в галузі книжкового бізнесу, яка, правда, окрім престижу, нічого переможцям не дає. Метою проекту є «створення умов для сталого іміджевої підтримки вітчизняного книговиробника на культурологічному тлі — на рівні оцінки щорічного репертуару книжок як подій культурного життя країни». Престиж — це вже чимало, тому свої премії більшість видавців приймало із задоволенням і триумфом, чому сприяла й атмосфера вечора, створена організаторами дійства та ведучими — Юрієм Макаровим та Ольгою Герасим'юк.

Щодо переможців — то особливих сюрпризів тут не було. Гарні книги перемагають усюди. Так, перше місце в номінації «Голоси» (підномінація «Художня есеїстика») зайняла книга **Михайлини КОЦЮБИНСЬКОЇ «Мої обрії»** (видавництво «Дух і Літера»), за цю ж працю авторка отримала Шевченківську премію. Переможцем також стала книга ще однієї цюгоричної національної лавреатки цієї премії — «Солодка Даруся» **Марії МАТЮС** (видавництво «Піраміда», номінація «Красне письменство», підномінація «Сучасна українська проза/драматургія»). Другою, після «Солодки Дарусі», у цій підномінації є книга «Депеш мод» **Сергія ЖАДАНА** (видавництво «Фоліо»), третьою — «Поклоніння ящірці» **Любка ДЕРЕША** (видавництво «Кальварія»). Цікаво, що ці книги йдуть у рейтингу в послідовності з'яви у світі читача. От і не вір після цього в силу реклами. Хоча хлопці теж працювали над паром своїх книг: Жадан усюди читав уривки, не чекаючи виходу книги (цікаво, що післямову до «Депеш мод» написав Павло Загребельний), а Дереша піарила вітчизняна преса, де задувалися багаті німці та Юрій Андрухович. Як би там не було — дітисько «Четверга» вкотре заявляє про свій талант і змогу конкурувати.

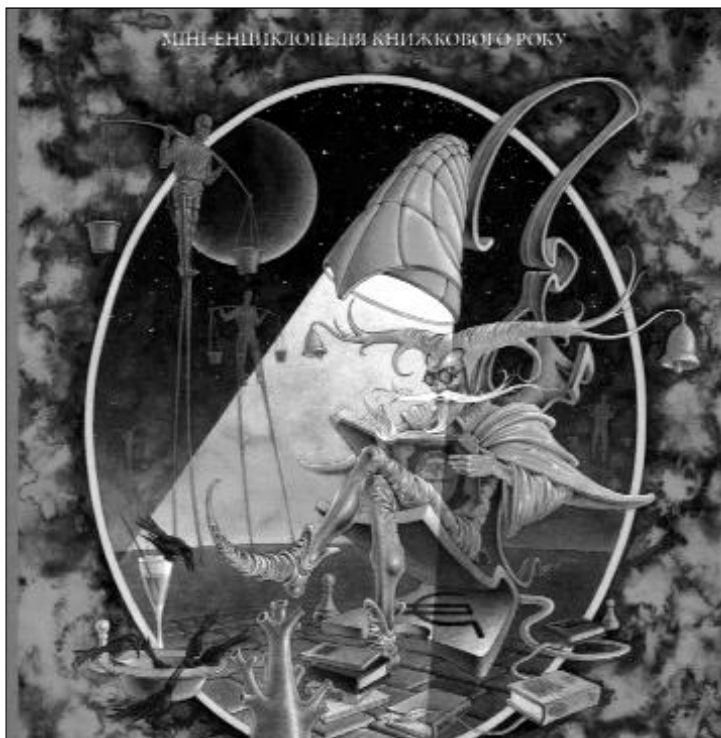
Учасникам змагу в підномінації «Зарубіжна проза/драматургія» щодо реклами не пощастило, зате конкуренція була жорсткою. Всього на 0,8 бала відстала книга **Ольги ТОКАРЧУК «Правік та інші часи»** (видавництво «Кальварія») від «Щоденника злодія» **Жана ЖЕНЕ** (видавництво «Юніверс»). При таких конкурентах укладена **Савою ДАМ'ЯНОВИМ «Антологія сербської постмодерної фантастики»** (видавництво «Піраміда») посіла лише третє місце, а ностальгійні «Циномонові крамниці» **Бруно ШУЛЬЦА** — четверте.

Щодо конкурентів Михайлини Коцюбинської, то ними стали «Брама світла. Батьки» **Романа КОРОГОДСЬКОГО** (видавництво «Гелікон») та «Синдром програної війни. 12 есе про Олександра Кривенка» **Володимира ПАВЛІВА** (видавництво «Лілея-НВ»). У підномінації «Сучасна поезія» лідерами названі книги серії «Зона Овідія» (видавництво «Факт»). Друге місце посіла книга «Срібний примаш» **Петра МІДЯНКИ** (видавництво «Лілея-НВ»), а третє — «Готель Централь» **Наталки БіЛОЦЕРКІВЕЦЬ** (видавництво «Кальварія»).

У номінації «Хрестоматія» конкуренція теж була досить жорсткою. Переможцем у підномінації «Українська художня класика» став двотомник творів **Володимира СВІДЗИНСЬКОГО**

(видавництво «Критика»), а друге й третє місце отримали відповідно «Вибрані твори у трьох томах» **Миколи ВІНГРАНОВСЬКОГО** (видавництво «Богдан») та «Кобзар» **Тараса ШЕВЧЕНКА** (видавництво «Дніпро»). Лідери підномінації «Літературознавство/фольклор»: «Василь Стус: життя як творчість» **Дмитра СТУСА** (видавництво «Факт»), «Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка). Біографічні матеріали. Документи. Іконографія» (видавництво «Факт») та «В обіймах імперії: Російська і українська літератури нової доби» **Мирослава ШКАНДРІЯ** (видавництво «Факт»).

Лідерування одного видавництва в якійсь із номінацій не поодинокі. Так, у номінації «Дитяче свято» підномінації «Книжки для малечі та молодших школярів» перші два місця дісталися книгам «Видавництва Старого Лева» «Країна мумі-тролів» **Туве ЯНСОН** та «На землях бергамотах» **Я. Бжехви**. Третьою ста-

КНИЖКОВИЙ РІК ЗАКІНЧИВСЯ. ПЕРЕМОЖЦІВ НАЗВАНО

ла «Різдвяна рукавичка: українська народна казка з продовженням, що його розповів Іван Малкович» (видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА»)». У підномінації «Література для підлітків» лідерами — «Тореадори з Васюківки» **Всеволода НЕСТАЙКА** (видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА»). Друге місце отримало видавництво «Аверс» за книгу «Таємниці міста Лева: книга для читання», а третє справедливо дісталася книзі **Лесі ВОРОНИНИ «Суперагент 000. Таємниця золотого кенгуру»** (видавництво «Тезис», «Соняшник»).

І знову шевченківський лавреат — **Сергій КРИМСЬКИЙ** із книгою «Запити філософських смислів» (видавництво «ПАРА-ПАН»). Правда, цього разу — лише другий у підномінації «Вітчизняна філософія/гуманітаристика» номінації «Софія». Першою названа книга **Марії ЗУБРИЦЬКОЇ «Ното legends: читання як соціокультурний феномен»** (видавництво «Літопис»), а третьою — книга **Євгена БИСТРИЦЬКОГО** та **Сергія ПРОЛЕЄВА «Ідея культури: виклики сучасної цивілізації»** (видавництво «Альтер-прес»). Переможці підномінації «Зарубіжна філософія/гуманітаристика»: «Історія європейської ментальності» (видавництво «Літопис»), **Юлія КРИСТЕВА «Полілог»** (видавництво «Юніверс»), та **Жан БОДРІЯР «Символічний обмін і смерть»** (видавництво «Кальварія»). Підномінація «Су-

часне українське суспільство-знавство» номінації «Політлікнеп» ознаменована такими переможцями: Політична історія України. XX ст. У 6 т. (видавництво «Генега»), **Микола РЯБЧУК «Зона відчуження: українська олігархія між Сходом і Заходом»** (видавництво «Критика»), **Ярослав ГРИЦАК «Страсті за націоналізмом: історичні есеї»** (видавництво «НІСД»). А в підномінації «Сучасне зарубіжне суспільствознавство» перемогли: **Ендрю ВІЛСОН «Українці: несподівана нація»** (видавництво «К.І.С.»), **Елвін ТОФФЛЕР «Нова парадигма влади»** (видавництво «Акта»), **Анна ПОЛІТКОВСЬКА «Друга чеченська»** (видавництво «Діокор»).

Найпроблематичнішою для експертів залишається номінація «Обрії», адже підномінації «Науково-популярна та спеціальна література» та «Енциклопедичні та довідкові видання» охоплюють величезну сферу літератури. Але експерти впоралися з цим масивом, і ми вітаємо видавничий центр «Просвіта» з першим місцем за книгу «Індоарійські таємниці України» **Степана НАЛИВАЙКА**. У другій підномінації лідером є книга видавництва «Либідь» «Географія: Світи, регіони, концепти», аналогів якій наразі немає серед нашої навчальної літератури. У номінації «Минувшина» лідирують **Омелян ПРИЦАК** із книгою «Походження Русі: стародавні скандинавські саги і Стара Сканди-

навія», виданою «Оберегами» (підномінація «Історія (до кінця XVIII ст.)») та «Україна Incognita»; «Дві Русі»; «Війни і мир, або Українці — поляки: брати/вороги, сусіди...», видані Українською прес-групою (підномінація «Історія XIX — XXI ст.»). У номінації «Постати» перемогли книги «Веселки» (**Василь КАСІЯН «Автопортрет»**) та «Либідь» (**Михайло МАКСИМОВИЧ «У пошуках омріяної України»**).

Мабуть, найцікавішою є номінація «Візитівка» (підномінації «Мистецтво» та «Краєзнавча і туристична література»). Тут переможцями стали видавництво «Родовід» за книгу «Давня українська ікона» та «Золоті литаври» за книгу **Die Dankbare Bukovina** — візитівки Чернівців.

А найбільш інтригуючим було очікування оголошення абсолютного переможця — володаря Гран-прі. Ним стала книга **Дмитра СТУСА «Василь Стус: життя як творчість»**.

Переможців назвали. І тішить те, що вітчизняне книговидавництво тримається на належному рівні. Видавці вже не очікують від влади милості, бо переконалися, що, здебільшого, таке очікування марна справа. Правда, на церемонії вручення нагород представники влади були, навіть обіцяли щось покращити. Що ж, як сказала Олександра Коваль — голова Форуму видавців, про обіцянки ми пам'ятатимемо. Але чи будуть вони виконані? Наразі український видавець сподівається лише на себе. І йому хочеться, щоб його старання побачили й оцінили. Тому й є такою популярною «Книжка року» — акція, організатори якої зараз потерпають від фінансової скрути. Новий книжковий рік уже розпочався, але чи буде справді масовою «Книжка року 2005»? Чи буде колись наш видавець відчувати себе захищеним? Чи зможе він працювати над якістю своїх видань, не переймаючись ПДВ, конкуренцією з боку Росії та іншими великими й дрібними неприємностями? Поки що можна лише сказати: влада обіцяла...

СПОГАДИ

«ПРОЛІСКИ» ПРОРВАЛИСЯ ІЗ-ЗА КОЛЮЧОГО ДРОТУ

Нарешті побачила світ довготерпелива книга з дещо незвичною назвою — «Проліски за колючим дротом». Це — спогади, спогади тих, хто ще дитими потрапив до фашистських катівень під час останньої світової війни, а дехто й народився в таборі чи гетто. Львівська Організація неповнолітніх в'язнів фашизму замислила створити цю книгу більш як п'ять років тому. Знову наш несприятливий для книговидавництва час, пошуки порозуміння...

Урешті, все те позаду: книга, видрукувана Львівським видавничим домом «Цивілізація», — перед нами. Складається вона зі спогадів майже ста колишніх невольників, віршів, фотографій. Склад авторів інтернаціональний: тут українці, росіяни, євреї, білоруси, поляки, — ті, хто потрапив за ґрати на багатостраждальній українській землі та був вивезений із неї у страшне фашистське рабство. Це ті, кому після закінчення війни довелося відчувати на собі ще одну жорстоку несправедливість — зі сталінської подачі сформульоване вороже ставлення до них як до ворогів народу, прислужників фашизму. Нарешті ми можемо їм пригадати, як перенесли ці випробування.

Війни зі спаленої публіцистичної прози саме їх, — бо ж вивуцте тела советских бойцов немецкие гранаты». І патетично звертався до переможців: «Простиш ли ты им, советский боец, проникнет ли в твоё сердце жалость, или ты сам напишешь им приговор?» Відвертішого заклик до самосуду й не пригадаєш. А як наслідок — неможливість колишнім в'язням здобути відповідну освіту, бажаний фах, працювати на престижних роботах. Навіть більше — не одному із членів нашої організації після німецьких таборів довелося скуштувати ще й радянських.

Про це все колишні в'язні пишуть із болем і скорботою, рівно ж як і з надією бачити світ порозумнілий, а свою старість бодай помірковано забезпеченою.

Назву хоча б кілька прізвищ авторів спогадів, за чиїми плечима такі найжахливіші табори смерті, як Освенцім, Равенсбрюк, Бухенвальд, Дахау. Це — Тетяна Дзюба-Проць, Марія Філоненко, Михайло Атаманюк, Олександр Барон, Софія Зукіна, Лев Дибман, Лідія Каблучко. Та, зрештою, можемо з повним правом твердити, що кожен із членів нашого Товариства пережив справді жахливі випробування.

Ще кілька слів про літературну частину нашого збірника. Вона відкривається віршами відомого єврейського поета Якова Шудріха, героя і легенди Янівського табору. Ці вірші написані перед самою його стратою за участь у підготовці табірної повстання. Також вірші Олега Васюкова, Зіновії Шульжук, Дмитра Міньковецького, Юлії Масної, — згустки болю, надії, віри...

Наклад нового видання — майже чотири тисячі. Це немало як на нинішні часи. Сподіваємося, що книга знайде шлях, насамперед, до членів споріднених нашому товариств по всій Україні, до багатьох читачів не лише на нашій землі: вже пішли перші примірники в Німеччину і Францію, Польщу, Ізраїль, Білорусь, Росію, Прибалтику. І плекаємо надію — наші колеги по долі відгукнуться подібним чином: пам'ять про страшні часи не долі й рабства не має права загубитися в небутті, вона мусить утвердитися вірою в торжество миру й дружби на нашій багатостраждальній планеті.

• **Микола ПЕТРЕНКО**, м. Львів

Фото Г. Оборської

• **Марія КРИШТОПА**

У роки Незалежності розглядалися тільки три владні підвалини: законодавча, виконавча й судова. Основоположні — концептуальна, тобто світоглядна та ідейна — не згадувалися. Перед новою владою стоїть завдання не просто технічно замінити одних персонажів на інших, а сформувати таке духовне середовище, в якому б розвивалася українська нація. В основу влади необхідно покласти світоглядні та ідейні чинники. Їхня сутність найістотніше втілена в народній культурі. У ній вмістилося все життя люду українського у віки минулі, й у дні сьогоднішні. Тут усі види й напрямки його творчої душі: і щоденна ввічливість, і невибувна щедрість, і багатоголоса пісня, і розмаїте мистецтво, і розкішне вбрання, і обрядові дії, і звичаєва мудрість. У всіх цих життєвих виявах — образотворчість залюбленої у світ душі українця, заснованої на дії закону Світового ладу.

Культура української землі, а отже, й народу, одвічно хліборобська, відома ще з часів Буго-Дністровської культури (якій вісім тисяч років), а яскравого розвитку набула в добу Трипільської цивілізації. Як би дослідники пізніше умовно не називали культури, але хліборобськими вони були в духовно-господарській суті. Завдяки цій життєтворчій галузі розвивалися всі ремесла, культура, різнобічна творчість етносу. Люди споживали і споживають хліб, що укріплює їхню Дух і Силу. Цим мають завдячувати хліборобам — синам Сонця і Поля, яких здавна називають помічниками Божими. Вони на землі, як і Бог у Всесвіті, піклуються про розвиток життя. Хто ростить хліб, тому Бог допомагає.

Знання хліборобів Трипільля виображувалися в орнаментах горщиків: зернина тримає Небо і Землю або ж виростає із самого Сонця й розпросторюється триєдиним Древом. Таким чином трипільській обожествляти хліборобство і священнодіяли на своїх полях і в оселях.

Сакральність хліборобства підтримувалася і в наступні епохи. У добу заліза сини володаря Колоксія — сколоти Надніпров'я — із самого вишнього Неба отримали хліборобське знаряддя. Основним із них був плуг від Сонця, як його промінь — золоте Рало. Такими ж дорогоцінними були і знаряддя, і збіжжя в пізніші часи, про що співається в українських священних гімнах — колядках. У хлібороба майже все таке, як і в сколотів:

*Ой, сохи твої все золоті,
Сошнички твої все мідяні.*

*Уродить нам ся золотий колос,
Золотий колос, срібнеє зерно,
Срібнеє зерно, мідяне стебло.*

Отой золотий колосок є двоєдиним священним і містким словом, в якому коло є світлом Сонця, а сок — живильністю Землі.

Колядки й нині є ідейним струменем хліборобства, оспівуючи його священну та життєдайну сутність. До пана Господаря зі Світових високостей приходять триєдині гості: Сонце, Місяць, Дощик. Від їхньої сили "заколоситься жито, пшениця, всяка пшениця". Таке споконвічне благословляння хлібороба на працю з початку року — найосновніше.

Тисячоліттями вироблений український дух і стиль формували етнічну своєрідність, культуру, творчість і побут. Притлумлювали його, але творився навіть тоді, коли український народ потрапив під російське імперське гноблення. Основний засіб його розвитку — земля — перейшов у влас-

ність панівної верстви. Руйнація світогляду почалася, коли владу силою зброї захопили більшовицькі гендлярі. Отут і настало суцільне нищення культурної спадщини українського народу, його мудрих і завзятих носіїв. Руйнація народних основ життя — світогляду, культури, мови — не припинилася, коли вивіску "Українська радянська соціалістична республіка" замінили на "Незалежна Україна". Антиукраїнські владні сили розпочали повальний грабунок. Питому культуру українського народу, його ідеали стали безжалюбно нищити, — то під приводом ходи до "європейських цінностей", то під виглядом "боротьби із шароварщиною" тощо. При президентові Л. Кравчуку введено з паспорта належність до національності. Другий, Л. Кучма, заявив, що "українська ідея не спрацювала". Всі тисячолітні надбання духовності, весь художній досвід і народний світогляд було відкинуто — зневажливо й нахабно. Фільми про грабунок, насильство, аморальність стали основним ідеологічним забезпеченням злочинної влади. Телебачення перетворили в офіційний амвон ко-

явище. Одвічні носії духовно вишнього світогляду на своїй родючій землі стали як раби. Незабезпечені та безправні. За рік у будь-якому районі вимирає одне село. Молоді й працьовиті йдуть світ за очі на заробітки. Українське село гине фізично й виробничо.

Терпець утримується до певної межі. Коли влада переступила її, люди в листопаді 2004 року повстали. Жовтогарячо, мирно й завзято. І не тільки за Ющенка як кандидата в Президенти, а в надії на кращу долю України. "Свободу не спинити" — це не просто гасло, а мотив для життя.

Відродження почнеться із творення властивого для нас етнічного середовища. А воно — в традиційній творчості народу, яка відповідає всьому процесу життя і на Землі, й у Космосі, ґрунтується на засадах світовидіння та світославлення, на образному творенні найсуттєвішого і найпотрібнішого, на утвердженні росту й розвитку, родючості як вияву безкінечності життя. Щоб вона не вгасала, то пошановуються триєдині джерела життя, без яких нічого не

Золотий колосок є двоєдиним священним і містким словом, в якому коло є світлом Сонця, а сок — живильністю Землі.

лення в духовну сутність знань предків про світ та його явища. У них найповніше виявляється світогляд українського народу.

Свята Сонячного кола — це ціла духовна система, створена на основних мірностях Світового ладу: триєдності, чотиричасності, семичинності. Символіка: вогонь, вода, вінки, хліби, хороводи, ритуальні дії, — ушлявляють небесне Світло. Пісні — колядки, веснянки, купальські, калитянські, опромінені світлом душі людської, — возвеличують і сонце, і все, що живе та росте, ушлявляють дароване світлом життя. У цих святах український народ постає і сонцелюбим, і світославним.

По горизонталі світ чотиричасний, а по вертикалі — триєдиний.

СВІТОГЛЯД І ЕНЕРГІЯ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ

румпованих владодержців. Замість рідної пісні — невластиві для душі мелодії та ритми. Замість рідної мови — мова іноземної держави, яку найвище керівництво прагнуло ввести в Україні спочатку як офіційну (Кучма), потім як державну (Янукович). Русифікація, запущена імперськими силами, набрала розгону в нахабній і цинічній формі. Отже, вчинено замах на божественне начало — Слово. Нищення мови — це боротьба не лише з народом, а й з Богом. Що ним дане, те не має права і не зможе відібрати ніяка сила.

Власне, ні про який розвиток українського життя не могло бути й мови. Основну життєтворчу галузь — хліборобство та безпосередніх його трудівників звели до найзліденнішого існування. Святий хліб став засобом махінації. Вирощене людьми збіжжя забиралося за безцінь, а перепродувалося втридорога. Гендлярі перед сівбою і жнивами підвищують ціни на пальне до верхньої межі. Борги селянам із зарплатні за кілька років — звичне

існуватиме: сонце, вода та земля. Ця триєдність життєвого світу була відома нашим пращурам ще з початку голоцену (сучасного природно-кліматичного середовища), який почався у мезоліті, а це як мінімум вісім тисяч років тому. Вже тоді сонце, місяць, воду виображували художніми символами. Прикладом цьому можуть бути космогонічні колядки, добре знані в Україні, особливо на Уманщині, в якій пан Господар зустрічає трьох найвищих гостей із небесного безмежжя:

*Ой, що першим гостюм,
то краснее сонце,*

*Ой, що другим гостюм,
то ясенський місяць,*

*Ой, що третім гостюм,
то дрібенький дощик...*

Дії в обрядах, символи в мистецтві, сюжет у народній пісні взаємопов'язані, мають той самий ключовий зміст. Найосновнішим образотворчим елементом у всій духовній творчості на терені України є Сонце. Бачимо його в оздобленні кераміки хліборобів Трипільської, Черняхівської культур, у мистецтві Київської Русі, в українському народному мистецтві, в піснях, особливо колядках, у святах на честь сонця: Коляді, Великодні, Купайлі, Калиті. А ще є свята Сонця при переході однієї пори року в іншу — Колодії, Зелена Неділя-Трійця, Весілля Свечки. Свята ці — не просто вшанування, а опоетизоване вті-

Таким є зображення колосків в орнаментах кераміки Трипільської, Зарубинецької культур. Колядники віддавна ушлявляють "райське древце на три вершенки" як символ триєдності.

Ідея росту в історичних культурах, жанрах народного мистецтва втілена в образі Дерева життя. Окрім цього є ще такі постійно виображувані символи, як ромб та зоря-ружа — образ родючості, сонця, досконалого світу. Їхній астральний образ малюють на писанках, настінному розписі, вишивають на полотні, вирізьблюють на дереві, тчуть на ряднах, килимах. У них, як у образно змістовних творах, утілено постійну радість життя, відчуття світового ритму й творчості безкінечності Буття. Така життєствердність сягає у тисячолітні глибини нашої історії та культури, коли на основі багатовікового досвіду були відкриті універсальні закономірності світового Буття і людської Спільноти. У науці вони мають назву "закону універсального колообігу" або "закону Світового ладу".

Найповніше дія Закону проявилася в часи Трипільської цивілізації. Прадавні хлібороби-орії впродовж 2500 років жили і творили за Законом космічного Світоладу. Всі їхні здобутки — космологічний світогляд, розвинене хліборобство, коловорадильні міста й селища, двоповерхові житла, досконале

гончарство, — були оперті на його фундаментальні основи, стали наслідком його священної дії. На етногенетичному рівні вони збереглися і продовжилися в усіх історичних культурах на території України і передалися як духовний спадок нам — українцям. Ось чому наша народна культура така жанрово розмаїта й духовно багата. Тільки на цій благодатній землі, під промінням золотого сонця, під благодаттю блакитного неба зміг розвинутися такий глибинний космологічний світогляд і творчо втілюватися в усі сфери життя та жанри культури. У такій етносфері тисячоліттями жив і формувався народ у краї своєму. Струмування сонячної сили в народній культурі, постійне духовне піднесення виливалися в добро й красу, в любов і злагоду. Окриленість підносила людину до "смогого неба", надавала їй космічної певності і божественності. В українських колядках людину прирівнюють з космічними світилами: сонцем, місяцем, зорями.

Дитина для матері завжди сонечко. Її, згідно з переказами, приносить із небес посланець Бога світла Леля священний птах — ле-

велич-смічна ю. Дів-є май-оріями. агаль-рідній землі. Тільки на основі істинного відбудуватиметься розвиток, як у цій веснянці з Вишногополя.

*Ой у Києві загриміло,
В Богуславі хмари стали,
В Вишнополі дощі впали.
Ой там Ярусю красу сіє,
Красу сіє, розум садить,
Розум садить і говорить:
Як я піду за милого,
Ти, красю, сходи красю,
Розумоньку поприймай.*

Народна культура є тим живильним середовищем, в якому формується і духовно наповнюється етнотип українців. Тому-то ворожі до України режими й ідеологічні сили ведуть із нею нищівну боротьбу. Особливо відсталось їй за роки російсько-комуністичного панування. У роки Незалежності цей духовний розбій, ґрунтований на космополітизмі й аморальності, довершував нищення. Майже всі жанри творчості зазнали невідшкодованих втрат: писанкарство, гончарство, ткацтво, декоративне мистецтво, а вишивання майже позбулося світоглядної та образотворчої основ. Втрачається ушлявлена співучість, забуваються пісні та звичаї. З нас за будь-яку ціну намагаються вивести священний світогляд, за яким життєдіє сонячний світ і за яким жили наші предки. Це не просто боротьба проти українського народу, а проти Світу і його законів. Космос такого не прощає.

Україна як держава, і українці як народ, — це, насамперед, висока духовність, заснована на священних законах Світоладу. Завдяки сакральній духовності український народ як етнічний організм фізично живив у тяжку пору. І ніякі люди горнуть до народної культури як до свого етнічного середовища, як до основ духовності.

У народній культурі зосереджено й історичну пам'ять, і художній досвід, і найцінніший етнічний вияв — мову. Вони несуть ті етнокоди, які еднають нас із Космосом, його життєтворчими силами. Нині ми увійшли в нову космічну еру, перед нами відкривається інформаційне поле вишнього Світу і спілкуватися з ним можна саме через систему образів і дійств. Світогляд людей та ідейні засади життя утверджуватимуться. Влада даватиме Лад у житті, а українські Дух і Стиль розквітатимуть як краса і розум на його невмирущому Древі.

● **Вадим МИЦІК,**
директор Тальнівського музею історії хліборобства

Нищення мови — це боротьба не лише з народом, а й з Богом. Що ним дане, те не має права і не зможе відібрати ніяка сила. Нищення мови — це боротьба не лише з народом, а й з Богом. Що ним дане, те не має права і не зможе відібрати ніяка сила.

ХУДОЖНИК-ОСВІТЯНИН

ПОСТАТІ

Микола Корнелійович Пимоненко народився 9 березня 1862 р. у Києві в сім'ї бідного майстра-іконописця, майстра різьби по дереву. Дитячі та юнацькі роки М. К. Пимоненка пройшли на Куренівці, де жили ремісники, робітничий та бідний люд.

Важливими подіями в його житті були поїздки з батьком селами Київщини для виконання іконописних та різьблених робіт, під час яких він знайомиться з побутом та звичаями українського села. Допомагаючи батькові розписувати іконостаси, М. К. Пимоненко випробовує свої сили в самостійній творчості, малюючи з натури. Свої перші малюнки він присвячує зображенню селянського побуту, жнив, сінокоси, всього того, що він міг безпосередньо спостерігати навкруги.

Помітивши його здібності та велике бажання стати художником, батько віддає його в 1878 році до Київської рисувальної школи, створеної видатним українським художником, педагогом та критиком М. І. Мурашком. Відтоді Микола Пимоненко надовго пов'язує свою долю з діяльністю цього визначного центру малярства.

При школі був своєрідний музей, куди дарували свої етюди та малюнки Рєпін, Крамської, Перов, Шишкін, Айвазовський, М'ясоедов, Савицький, Орловський та інші відомі художники. Отже, вступивши до рисувальної школи, Пимоненко опинився в художньому середовищі, де виривало мистецьке життя, де обговорювалися питання того неспокійного часу.

Досить рано у Пимоненка визначилася схильність до жанрового живопису. На пересувних виставках він захоплюється картинами Маковського, а також відомого українського художника-жанриста Трутовського. Скромний та працездатний юнак досягає помітних успіхів у навчанні, рисунку. У 1880 р. його призначають репетитором у молодших класах рисувальної школи.

У 1880 році з'явилася одна з перших робіт М. К. Пимоненка — портрет його батька. На початку 80-их був написаний автопортрет художника, виконаний у темних тонах, характерних для раннього живопису Пимоненка. Тьмяність фарб портрета пов'язана, мабуть, із тим, що він разом із батьком займався іконописом і процесом копіювання робіт старих майстрів.

Улітку 1881 р. Микола Пимоненко за порадою М. І. Мурашка надсилає свої малюнки в Академію мистецтв із проханням присвоїти йому звання вчителя рисунку.

Успішно провчившись в Академії два роки і отримавши за успіхи в рисунку та живопису дві малі й одну велику срібні медалі, Пимоненко в 1884 р. за станом здоров'я повертається до Києва, де М. І. Мурашко надає йому посаду викладача рисувальної школи.

У 1885 році Пимоненко демонструє на академічній виставці свою першу жанрову картину "Гальорка". За сюжет картини було обрано показ театрального

Видатний український художник Микола ПИМОНЕНКО був запрошений на посаду викладача малювання Київського політехнічного інституту першим ректором КПІ Віктором Кирпичовим.

М. Пимоненко працював у КПІ з 2 червня 1900 р. до 26 березня 1912 р. на факультеті підготовки інженерів шляхів сполучення. Свою діяльність у КПІ почав у період організації навчальної справи — об'єднання рисувальних залів та впровадження малювання на всіх факультетах інституту. Згодом, на відзначення плідної діяльності Миколи Пимоненка, факультет ухвалив рішення: вивісити його портрет у приміщенні зали засідань факультетської Ради.

"Жниця". 1889 рік

"райка" під час постановки комедії М. В. Гоголя "Одруження". Пимоненко був захоплений творчістю геніального письменника і не раз звертався до його сюжетів (картина "Афанасій Іванович та Хавронія Никифоровна", 1889 р., та інші).

Сюжет картини "Гальорка" дав можливість показати різні типи з народних верств (чиновник, гімназист, селянка). Своєю "Гальоркою" М. К. Пимоненко твердо став на шлях художника-жанриста.

Декілька разів він експонує свої твори на виставках в Академії мистецтв, а в 1893 р. переходить до передвижників, з якими його споріднювало зображення життя простого народу.

У 1896 р. на виставку в Академію мистецтв він подав картину "Засватана", а в 1887 р. чотири картини: "В чистий четвер", "На канікулах", "В розлуці", "Художник".

Допомагаючи батькові розписувати іконостаси, М. К. Пимоненко випробовує свої сили в самостійній творчості, малюючи з натури.

тецтва. Яскравим свідченням майстерності художника є образи людей і краса рідної природи в картинах "Жнива" (1896), "На річці" (1897), "Останній промінь" (1900), "Брід" (1901), "Продавщиця полотна" (1902) та багатьох інших.

У картинах М. К. Пимоненка переважають літні та осінні пейзажі. Художник тонко передає і осіннє темне небо, і похмурі низькі хмари, з яких от-от піде дощ, землю, напоєну вологою, і опале осіннє листя. Літні пейзажі Пимоненка пронизані яскравим сонцем, світлом, грою відблисків на землі, деревах, обличчях людей. У його картинах життя людей органічно зливається з пейзажем. Пейзаж бере активну участь у дії, відповідає настрою людини ("Призов запасних", "Суперниці" та інші).

Крім успішної творчої праці, активної участі в пересувних виставках, на кожній із яких художник виставляє по чотири-п'ять картин, він багато працює як педагог та суспільний діяч.

У 1900 р. Пимоненко бере участь в організації Київського художнього училища й викладає в ньому до 1906 р. Водночас викладає в Київському політехнічному інституті, бере активну участь у мистецькому житті Києва, експонує свої картини на київських виставках, які організовувалися регулярно, починаючи з 1898 р.

У найбільш досконалих творах Пимоненка сонячне або місячне сяйво стає важливим фактором у створенні реалістичного образу природи. Зокрема в картині "Перед грозою" (1906) художнику вдалося чудово поєднати яскраве сонячне освітлення з передгрозовими сутінками.

У 1904 р. Петербурзька академія мистецтв на визнання високого творчого рівня М. К. Пимоненка обрала його своїм академіком. Він отримав титул статського радника, нагороджений орденом Св. Анни 2-го ступеня. Од 1907 р. Пимоненко бере участь у зарубіжних виставках у Мюнхені, Берліні, Парижі. Паризький інтернаціональний союз мистецтв та літератури обрав М. К. Пимоненка своїм членом.

Помер Микола Корнелійович Пимоненко у розквіті творчих сил 26 березня 1912 р.

У лютому 1913 р. у залах Академії мистецтв була організована посмертна виставка творів художника. На виставці були представлені 180 картин, близько 400 етюдів та більше 100 малюнків.

Ілля Рєпін після смерті митця писав, що Пимоненка "...не забудуть у рідному краї за його правдиві й милі, як Україна, картини та образки з життя".

Миколі Корнелійовичу Пимоненку по праву належить видатне місце в історії українського жанрового живопису.

• **Валентина КУШНІР**, науковий співробітник Політехнічного музею НТУУ "КПІ"

МОЛОДЕ МИСТЕЦТВО

ФАСТІВСЬКИЙ ОБРАЗ ВЕСНИ

На початку весни, разом із її першими кроками, подалі від столичної суєти в містечку, де зупиняється час і хвилини тривають набагато довше, відбувся ще один вибух весняного настрою і творчої енергії у вигляді персональної художньої виставки Єлизавети Сироїд (www.syroid.info). У Фастівському краєзнавчому музеї, що на Київщині, відкрилася виставка жіночих образів української міфології. Чимало відвідувачів відзначили оригінальність, витонченість, глибинність чорно-білої графіки художниці, дивувалися, що в час не належної уваги з боку більшості українців до своєї культури, традицій, проростають ось такі паростки творчості, які відновлюють зв'язок поколінь, дають можливість по-новому поглянути на нетлінні образи українського світогляду, які вшиті на глибинному рівні, і викликають радісний неспокій від їхнього споглядання. Перш ніж відкрити виставку, художниця пройшла тривалий шлях навчання і пошуків. Зрештою — це перша серйозна спроба творчої появи на світ, адже у багатьох образах можна побачити саму Єлизавету. Це й не дивно, адже творча людина фактично відтворює свій внутрішній світ, свій погляд на ті речі, які тривожать нашу уяву споконвіку. Після відвідин такої виставки ще раз переконаєшся — неповторний світогляд і внутрішній світ українця не знищити нічим. Якби не були обставини, та зелений паросток як нагадування новим поколінням про своє коріння проростатиме щовесни з іще більшою силою, пробиваючи стіни байдужості та забуття.

• **Богдан ГДАЛЬ**
Єлизавета Сироїд. Графіка "Весна" і "Мавка"

СЕНТИМЕНТАЛЬНО-АНАЛІТИЧНЕ

МАЛЕНЬКИЙ ТРАКТАТИК ПРО ЗИМУ, ФЕМІНІСТИЧНЕ НАЧАЛО І КОХАННЯ

Наперекір природі, людське серце взимку не спинається, не заспокоюється і не втрачає сподівань. Навпаки, зима — найкращий для почуттів ґрунт, без емоційних претензій, на кшталт весняних, без кульмінаційного пафосу, за яким очікується спадання, подібне до літнього. Зрештою, зимове повітря не несе в собі частинок розпаду, що навіюють передчуття безпідставної фатальності, якими насичене повітря осені. Зима — викристалізована форма ідеалу. Її колір — прозорий, її запах — лише свіжість. Її роль — без лицемірства позбавити душі кайданів вдаваності, поставити крапки над "і", дати всім шанс зрозуміти, що людині може стати холодно лише зсередини. Ось, на мою думку, квінтесенція зими.

Фото Оксани Цецури

Поза цим твердженням, я маю намір визначити, чим є душа. Зима сягає свого фіналу, і те маленьке раціо, власницею якого я себе вважала, вичерпує себе разом із нею. Отже, маю все частіше звертатися до чогось стійкішого за розум. Людина, від свого печерного початку до багатопверхового сьогодення, існувала та еволюціонувала лише завдяки своїм бажанням і шляхам їхнього здійснення. Поставивши запитання, звідки мають братися бажання, я дістаюся висновку, що генератором прагнень мусить бути саме душа. Доводом хай стане біль, що виникає десь нижче грудей, коли перестаєш розуміти, чого хочеш, і раптом губиш сталу основу,

на яку спиралося торішнє життя.

Третім базисом моїх розмірковувань є термін "жінка". Це не помилка, саме термін, бо: жінкою є особа з наявністю певних статевих ознак і, найважливіше, наявністю нематеріальної одиниці, яку наречемо жіночим (або феміністичним) началом... Власне, тут закінчуються спроби будь-якого аналізу, і залишається лише намагання принаймні зазирнути за краєчок ширми, що відділяє жіночу душу від світу, населеного звірами, деревами, стихіями, людьми, хтосна ще чим, і це не є суттєвим, адже, розумієте, йдеться про зовсім іншу субстанцію, що живе за своїми законами, або, якщо хочете, за своїм беззаконням...

"Справа в тому, чи згодна жінка визнати категоричний імператив".

Цією тезою Отто Вейнінгер закінчив свою книгу "Стать і характер" і вдало наклав на себе руки. Щоб поширити межі розуміння цього акту, маю згадати не надто відому журналістку, яка писала про те, що нерівність статей полягає у тому, що жінки постійно нав'язують себе чоловікам і роблять це майже професійно. Як зрозуміти в цьому прояс самодостатньої частини Космосу, якій наймення жіноча душа? Моя сентиментальна частина звертається до найдавніших міфів майя, ацтеків, інків і мешканців Країни сонця, що сходять, які твердили про первісне існування єдиної вічної цілісності, іноді названої Світового Душею, яка злими намірами була розколена надвоє. Завжди — надвоє, хоча двійка не належить до

базисних, найголовніших чисел міфічної нумерології. На дві рівні половини, складові дзенської концепції Інь—Ян, дві протилежні сили, що не існують одна без одної. Саме їхнє народження дає початок існуванню нашого світу, а їхнє неминуче колись возз'єднання, зрозуміло, призведе до Армагеддону. Але поки космічні сили чекають на вирішення своїх всесвітніх проблем, наші душі, істоти вторинного рангу, розділені, в розпачі від пізнання самотності, без розбору кидаються на протилежну сторону в пошуках остаточного злиття. Чоловічі й жіночі первини прагнуть цього майже однаково, але, я вірю, в нашому неперфектному світі на долю жіночих душ випала трохи більша валентність. Проте це тільки моє припущення.

Але, можливо, звідси причини появи тієї самої найдавнішої професії, поява синдрому гарему, що спричиняє панічну жіночу фобію зради, звідси впадання жінками у гріх "ізмів" ХХ сторіччя і поява примари фемінізму, постулати якого, як на мене, зрідка виходять за межі чергової панідеї, коли щось окреме, яке споконвіку належало єдності, світу, знеацька починало ставити себе на чолі й вигадувати свою обрану окремість.

Жіноча душа неспокійна, її бажання безсистемні й некеровані,

вона суть творчість, а тому не може нести в собі негативу, проте може спричинити руйнацію. Без неї світ може й набув би додаткового сенсу, але втратив би фарби. Я не проголошую, в жодному разі, примат чогось жіночого, бо, як ви пам'ятаєте, мій трактатик є про начало і душу, а частини цих матерій і творять собою людину, незалежно від статі. Варто відмовитися від цих категорій, як спаде на думку те, що чоловік і жінка містять у собі суміш усіх душ світу, кожна залишила в них свій незнищений слід. А світ, якщо чесно, не проіснував би і дня на самих людських прагненнях, якби не знав однієї формули, що, мов клей, тримає частини світобудови разом, що робить жіноче сильнішим, а чоловіче тендітнішим. То є формула кохання.

А завершуватиму знову зимою. Як переконати, чому взимку кохання має найбільший шанс справдитися і ствердитися? Ніцше вкладав інший зміст, але я скористаюся його ідеєю: природа, щоб змусити відбутися щось велике, яскраве й геніальне, відтворює навкруги нього умови в'язниці й до найвеличезніших розмірів роздмухує потребу звільнити себе. Отже, грітися мусимо не за кам'яними стінами, а зсередини.

Надія БАРМАШИНА

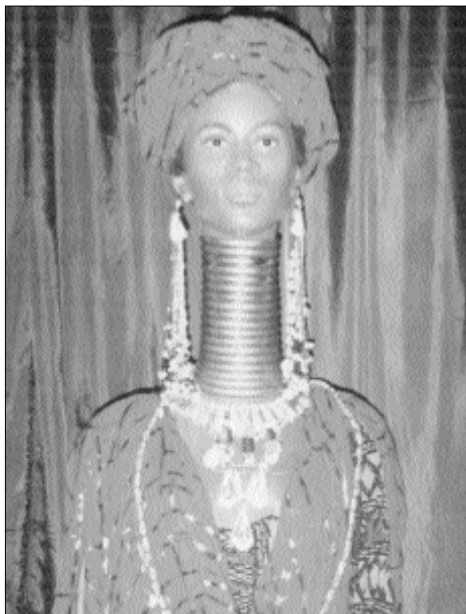
ВИСТАВКА

Саме так зветься виставка воскових фігур, привезена з м. Санкт-Петербург, презентація якої відбулася в краєзнавчому музеї м. Бровари, де були присутні представники мас-медіа, педагоги та працівники культури міста. Директор музею Максим Стихар тепло представив менеджера виставки Тетяну Немцову, працівника найпершого в СНД музею воскових фігур, створеного в 1989 році, який посів перше місце на міжнародному конкурсі музеїв на Кіпрі 1989 р., перемігши навіть славнозвісний музей мадам Тюссо. Тетяна Олексіївна розповіла коротку історію музею, рівного якому в Україні поки що немає. У майстернях музею над створенням фігур працюють близько 80 осіб — скульптори, художники, костюмери, гримери, пастижери, завдання яких — вживлення волосся в голову фігури гарячою голкою. Усі антропометричні дані фігур збережено. Волосся — натуральне, для очей використовують очні протези, замовлені в клініці Святослава Федорова, зуби — металокерамічні. Виготовлення однієї фігури триває від трьох місяців до року, вартість — від 3 до 15 тисяч доларів. Працівники музею знають унікальний рецепт збереження воску, придуманий відомим архітектором Бартоломео Расстреллі, до речі, засновником пітерської школи різьбярства по воску. Його перше творіння — фігура царя Петра I — зберігається в Ермітажі. Музей ма-

ПАРАД ФЕНОМЕНІВ

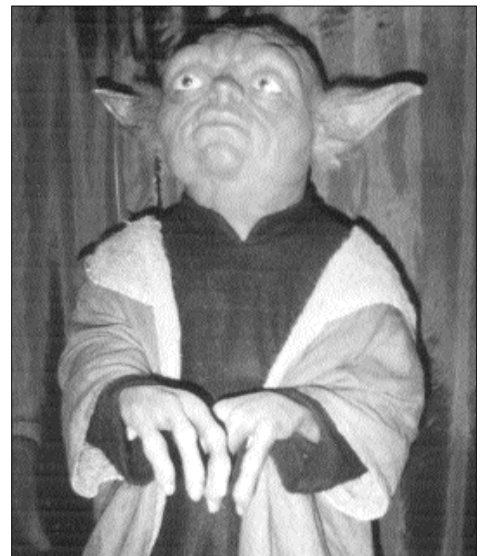
дам Тюссо пропонував величезні кошти за цей рецепт, але його не продали.

Персонажі виставки — герої Книги рекордів Гіннеса. Відкриває виставку найпопулярніша в світі лялька Барбі, яка народилася 9 березня 1959 року. Симпатичний учитель Йоода з кінофільму "Зоряні війни" подобається і дітям, і дорослим. Американський ілюзіоніст, найбагатший із представників шоу-бізнесу, Девід Копперфільд, коріння якого, до речі, в Україні, електролюдина Василь Стоянов (Болгарія), який пропускає через тіло 200 вольт струму, індійський йог Амар Бхарті, африканка, довжина шиї якої — 40 см, Дмитро Кінккладзе (Грузія), ліве вухо якого витримує

вагу 32 кг, праве — 16 кг.

Ця виставка — дуже повчальна, вона розповідає про те, як люди, над якими позначалася доля, в цивілізованих країнах знаходять своє місце в житті. Брати-близнюки Віктор та Габріель Рамес (Мексика), тіло яких на 98 % вкрите густим волоссям, працюють у цирку, мають дружин-красунь і нормальних дітей. Найменші в світі близнюки з Флориди Джон та Грег Райс (зріст кожного — 76 см) — президент фірми "Будуйте грандіозні плани", проводять семінари з творчого вирішення життєвих проблем. А про номінанта кількох "Оскарів" Дені де Віто й казати нічого, — марючі зріст 1 метр 52 см, він став одним із найпопулярніших кіноакторів світу.

Усе більше зростає інтерес до мистецтва виготовлення воскових фігур. Та образливо, що серед персонажів виставки немає представників України, адже в Книзі рекордів Гіннеса вони є. Наприклад, черкащанин Володимир Ткаченко — найвища в світі людина. Сподіваємося, що серед персонажів наступної виставки будуть і наші земляки.

Ніна КРИВОРУЧКО

МОДА-БУМ: ВЕСНА ПРИЙШЛА

Фото Ганни Оборської

Йде весна! Просто необхідно зустріти її феєрверком емоцій, які впродовж довгих зимових вечорів встигли задрімати, тож, аби їх розворушити, потрібно не лише терміново купувати абонемент у басейн чи тренажерний зал, а й поповнити свій гардероб новинками, які допоможуть тобі створити новий образ — чутливий та жіночний, а ще — підкреслити знадливість підтриманих форм.

Передвесняні знижки, які пропонують модні бутіки, допоможуть тобі придбати щось оригінальне порівняно недорого. Варто тільки пройтися вулицями міста, і очі натраплять на величезні наклейки на вітринах —

"Все по 39 гривень", "Прощавайте, високі ціни!", "Дешевше грибів!".

Девіз весни — 2005: білий колір для досконалості, а бірюзовий — для яскравості. Тож атлас, ситець, мережива, шкіра різних відтінків, вічно модний джинс, люрекс, парча, елементи металевих малюнків на різноманітних тканинах і макраме — дивовижні візерунки, сплетені гачком, стануть просто невід'ємними ознаками нинішнього сезону весняної моди. Ви в цьому переконаєтеся, спокусившись на примірку чогось модного. А перебірницям можна пройтися будинками тканин та серед запропонованого розмаїття вибрати саме те, що подобаєть-

чі, ціни цілком прийнятні. Якщо ж узяти до уваги, що в індивідуальному пошиві — ти сама собі гуру від моди, то це навіть краще, ніж одяг із бутіків. Головне — мати смак. Як сказав Роберто Каваллі, відчуття стилю не обов'язково має коригуватися вкладеною в нього сумою. Поєднуйте непоєднуване, фантазуйте, експериментуйте! А поки погода ще зимова, і якщо у вашому гардеробі ще досі немає помаранчевого шарфа чи шапки — вперед на Майдан, де їх можна придбати. Це теж ще модно.

Світлана ПАВЛИШИНА, Ірина ЛОБУНСЬКА

Барабани перед Кабміном — це вже не оригінально і навряд чи переконливо

У своїй заяві з трибуни Верховної Ради України Олег Блохін зазначив: «Сьогоднішня збірна України очолює відбіркову групу й уперше в історії України має реальний шанс потрапити на Чемпіонат світу з футболу, тим самим спростувавши найпесимістичніші очікування. Однак я думаю, мене зрозуміє кожний. Нинішній політичний, психологічний та моральний тиск із боку Верховної Ради просто розтоптав біль і радість безсонних ночей, напружених тренувань, особистого фізичного болю від кожної травми наших футболістів. Я прийняв рішення і на минулому тижні написав заяву про звільнення з посади головного тренера збірної України. Я з болем у серці передаю Регламентному комітетові естафетну паличку керівництва командою, в якій — усе моє життя й бажання служити Вітчизні. Якщо моя професійна діяльність на громадських засадах менш благородна, ніж мотиви тих депутатів, які викладають в університетах, займаються науковою та творчою діяльністю, то нехай хтось інший на більш законних підставах візьме у свої руки національну збірну України з футболу».

Того ж дня виконком Федерації футболу України задовольнив прохання Олега Блохіна, проголосувавши за прийняття його заяви про звільнення з посади головного тренера збірної України. За словами Суркіса, голосування виконкомом ФФУ відбувалося у телефонному режимі й за відставку Блохіна з 27-ми членів виконкому проголосувало 14 осіб, 10 — «проти», троє утрималися. Сам Суркіс не голосував за відставку Олега Блохіна, а ситуацію прокоментував так: «Блохін категорично наполягав на своїй відставці. Я протягом двох днів проводив із ним бесіди, але, на жаль, переконати його так і не зміг. Ситуація є свідченням подвійних стандартів у нашому суспільстві. Так само як і безпрецедентне рішення Регламентного комітету Верховної Ради, де сьогодні переважно засідають наші шановні комуністи — борці за волю і справедливість. Ні для кого не секрет, що в парламент цього скликання Блохін балотувався за списком компартії. Я думаю, говорити можна як про те, що Блохін одержав місце в парламенті завдяки присутності в списку компартії, так і про те, що компартія завдяки присутності в її лавах Олега Блохіна одержала від цього дивіденди у вигляді певної частки відсотків голосів виборців,

якщо події навколо акцій клубу будуть розвиватися за негативним для братів Суркісів сценарієм. Про це заявив відомий російський бізнесмен Костянтин Григоришин: «Я здивований і стурбований тим, що футболістів і громадськість відкрито готують до того, що із приходом нових власників футболістам доведеться піти в інші команди... Мені повідомили, що найближчим часом клуб призупинить контракти з футболістами й надасть їм статус вільних агентів. Це значить, що в будь-який час вони зможуть піти з «Динамо» в будь-яку іншу команду. Все це свід-

часом буде завершено розробку пакета найближчих ініціатив з розвитку клубу. «Сьогодні Суркіси (брати Григорій й Ігор Суркіси — президент Федерації футболу України й президент «Динамо» (Київ) активно намагаються поширювати міф про величезні інвестиції в «Динамо», хоча реально не показують ні балансу клубу, ні бухгалтерських і юридичних документів, що підтверджують ці інвестиції. Я дуже сумніваюся, що брати вклали свої особисті кошти в клуб. Навіть під емісію акцій, проведену з численними порушеннями закону, вони, в основному, вносили не гроші, а якісь майнові права. Навіщо тоді брехати вболівальникам, що емісія покликана поліпшити фінансове становище клубу, за рахунок залучення коштів для розвитку інфраструктури й посилення складу команди?» — запитує К. Григоришин.

У свою чергу, Суркіс, як і обіцяв, вдався до кардинальних дій і вивів людей на вулицю. На мітинг перед парламентом, за оцінкою Григорія Суркіса, прийшли 10 тисяч осіб. Як повідомив голова комітету з порятунку «Динамо» Леонід Кравчук, вони зібрали підписи понад 100 депутатів під зверненням до голови Верховного Суду з вимогою звільнити суддю Печерського суду Іну Отраш за порушення клятви судді. «Ми також проситимемо президента Ющенка звільнити чиновників, які штучно інспірували справу «Динамо», — сказав Кравчук, але відмовився уточнити, про кого йдеться.

— Ми вимагатимемо морального відшкодування від тих, хто наніс травму «Динамо». За словами Григорія Суркіса, клуб багато років намагався укласти контракти з певними гравцями, а тепер через ситуацію навколо «Динамо» ця можливість втрачена: «Це моральна шкода, яка переростає в матеріальну».

Суркіс попередив: «Якщо влада, в тому числі судова, не зупинить цього беззаконня, то може бути другий Майдан. Люди, які штучно підігрують конфлікт, роблять багато помилок. Бо «Динамо» — це не власність Суркіса, а народне надбання». Суркіс також вважає, що Костянтин Григоришин, за позовом якого арештували акції «Динамо», має підтримку з боку нової влади, але відмовився сказати, хто її надає. Зараз, за словами Суркіса, «за конфліктом спостерігає Європа і весь світ — мені постійно телефонують з УЄФА і ФІФА». На мітингу перед парламентом зібралися також члени дитячої футбольної школи «Динамо». У руках люди тримали гасла «Григоришин — чемодан, вокзал, Росія!», «Динамо — Так!»

Печерський місцевий суд Києва призначив на 21 вересня розгляд у суді справи за позовом «Pacific International Sports Club Limited» до представників ЗАТ «Футбольний клуб «Динамо» (Київ)» про захист пріоритетного права на придбання акцій. Таке рішення було ухвалене 14 березня. Резервна дата розгляду — 21 жовтня.

Підготував
Олександр ТРАВ'ЯНКА

ПІШОВ, ЩОБ ПОВЕРНУТИСЯ

Минулого тижня набули особливого розголосу події, пов'язані з проблемою народного депутата Олега Блохіна, котрий, проігнорувавши майже 60 засідань Верховної Ради, добросовісно виконує функції головного тренера національної збірної з футболу, причому, як він стверджує, цілком безоплатно, тобто задарма. Пікети за участю прихильників динамівського клубу та відставка за власним бажанням Олега Блохіна з посади головного тренера не розв'язали проблеми.

які підтримали компартію. У парламенті постійно відбувається міграція — депутати переходять із одних груп і фракцій в інші, міняють свої ідеологічні принципи. Блохін, як і будь-яка людина, котра має право змінити свої політичні погляди, перейшов із компартії до СДПУ(о).

Хочу зазначити, що пана Симоненка і його фракцію ніколи не турбувало те, що протягом певного періоду Олег Блохін майже постійно мешкав у Греції й тренував там одну з професійних команд. Тоді цей самий Регламентний комітет, очолюваний паном Матвеевим, абсолютною не ініціював питання про призупинення Блохіним своїх депутатських повноважень. Зате робить це зараз, коли наша збірна очолює турнірну таблицю відбіркової групи і як ніколи наблизилася до виконання завдання, яке в цій залі поставив перед собою Блохін.

Без будь-яких див команд, з якою ніхто не рахувався в Європі й світі, сьогодні змусила себе поважати. Чи є в цьому заслуга головного тренера команди? Безумовно. Насамперед, йому вдалося створити в команді чудовий мікроклімат, без якого неможливо прагнути до успіху.

І ось сьогодні, здолавши рівно половину відбіркової дистанції, ми змушені констатувати, що українська збірна може залишитися без головного тренера. Найсумніше те, що, наскільки я розумію, тренерський колектив, організований Блохіним, теж не збирається залишатися біля керма збірної».

Сказано було багато, останнє ж слово залишається за Апеляційним судом, який і вирішить, чи зможе Блохін поєднувати депутатську роботу з роботою в збірній, чи ні. Однак події розвиваються карколомно. У неділю виконавчий комітет Федерації футболу України в телефонному режимі прийняв рішення повернути Олега

О. Блохін — це фігура, але ж і Н. Шуфріч — не пішак!

жень у зв'язку зі сполученням двох посад. Нагадаємо, в минулий четвер адвокат Блохіна надала заяву про звільнення його зі збірної, після чого суддя на прохання позивача оголосила перерву до вівторка. Очікувалося, що вже цього дня суд закрий справу через відсутність предмета суперечки. Однак він, напевно, виникне знову, якщо Блохін повернеться в збірну...

**«ТРИГОРИШИН — ЧЕМОДАН, ВОКЗАЛ, РОСІЯ!»,
«ДИНАМО — ТАК!»**

А тим часом керівництво футбольного клубу «Динамо» (Київ) готує ґрунт для розпуску клубу, у випадку,

Там, де з'являється Л. Кравчук, там очікуються... наслідки

Засновник:
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА
Ярема ГОЯН
Павло МОВЧАН
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЦУК

Перший заступник
головного редактора,
відділ соціальної тематики
Євген ГОЛИБАРД
229-49-47 (тел/факс)

Заступник головного редактора,
відділ політики
Олександр СОЛОНЕЦЬ
229-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
228-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
228-63-69

Літературний редактор
Олександра ТКАЧ
462-05-57

Відділ культури
Катерина ТАРЧЕВСЬКА
462-05-57

Відділ літератури
Марія КРИШТОПА
462-05-57

Відділ коректури
Тетяна МИХАЙЛЕНКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
228-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Оксана ПЕТРИЧЕНКО
228-63-69.

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail:
slovo_prosvity@ukr.net
http://
slovo.prosvita.com.ua

Індекс газети
«Слово Просвіти» — 30617

Видруковано з готових фотоформ на комбінаті «Преса України» у середу. Зам № 3301212

Загальний наклад — 36500

Листування з читачами тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій посилання на «Слово Просвіти» обов'язкове.

Передплатна ціна, враховуючи поштові послуги:
на місяць — 3,29 грн.
на 3 місяці — 9,59 грн.
на півроку — 19,18 грн.